

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Indicibvs Illvstratvs Et Avctvs Concionatoriis

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Capvt XII. De Magorum muneribus, Christo Infanti oblatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77031)

ge Tyrannorum coryphæ, Sinonum fallacissime, A
nocentissime latronum, quem scelerum maria to-
ta cum Pharaone conspeliiverunt; habes quod tibi
de posteris & de longissima progenie gratuleris; et-
iam hodie sunt à tali patre Herodes filii, qui obse-
quium, quod Deo debent, quod spondent, diabo-
lo præstant, docti mentiri vultum, hilarescere fron-
te, ungulâ ferire; fulgere pectore, linguâ viperare;
ore ridere, caudâ vibrare, collo florere, tergo fodi-
care, vulpes fraudulentissimæ, quas nec ipse Hero-
des damnet, ut stirpem spuriam.

S. V. Magorum constantissima religio,
& aulicorum mores.

Sed vos, ô beati Reges, ite tantum, uti jubet He-
rodes, ite: etiam ille non sequatur, habetis
stellam quæ præeat, quæ viam vestram gubernet,
quæ ducat, quæ perducat ad ipsam usque domum,
in cuius cunine stans jacentem in cunis Puerum B
ostenda. Ite, pii Principes: Regem vobis hæcenus
ignotum adorete. Hominem aspicietis, Deum ado-
rabit, nihil hærete, nihil ambigite. Is in præsepio-
lo positus, intra quem cælum est; stramineo lectulo
continetur, quem mundus non capit: ad Nascantis
lacrymosam voculâ speciem resonat, ad Mo-
rientis autem clamorem orbis universus cõtemiscit.
Et hic ille Puer est, licet pauperrimus videatur, qui
regna donare & vult, & potest. Hic ille Infans est,
cui olim iudici omne humanum genus respondebit.
Et heu! quale erit tribunal iudicantis, cum ploran-
tis cunabula superbos reges sic territant? Iverunt er-
go deserti ab Herode, soli, incomitati: stellam ta-
men ducem habuerunt, quam dñm attenderunt, in-
venerunt stabulum, nec horruerunt, inventum sub-
ierunt, prociderunt, adoraverunt. Hic mihi adeste
palatini vernæ, aularum affecclæ, & vel à regibus
aulici, & imò vel à vobis ipsis discite, summo Regi
habere debitam reverentiam. Videtis tres istos pur-
puratos? Hominem viderunt; Deum, quem non
viderunt, coluerunt. Vos pæne contrarium subinde
facitis. Quos homines esse scitis, fermè ut Deos ve-
neramini. Novus dies novas à vobis ceremonias di-
scit. Aliquem mihi ex delicatioribus aulicis date, &
videte, quas delicias non faciat? quomodo nictet,
nutet, oscula terat, manibus ludat, poplites torqueat,
sæpe pavimentum genibus passus aliquot perreptet,
& limbos purpurarum lambat, verenti ore: videte
quàm vultu & gestu benignus, quoties manum suam
dissuavietur, domini genibus advolvatur, ne gratiâ
excidat: neque hæc adeò vituperò aut damno. Jam
verò quid in templis? quid Deo? plerisque hos ta-
les gonagrâ hic laborare credas, adeò genibus par-
cunt. Poplitem humo allidere, piaculum; genua cur-
vare, nisi illa pulvillus aut simile quid excipiat, nefas.

Absque re-
verentiâ &
attentione
debita ab
aliquibus
Deus ad-
oratur.

Tolerabilia tamen hæc omnia. At verò cum Deus ad-
D
orandus proponitur, cum preces fundendæ, cum col-
loquendum cum Angelorum Rege, quibusnam hic
moribus, quâ attentione res agitur? Pæne pudet di-
cere. Sunt qui tantisper, dum mystes finiat, barbam
instruant, & in leges reducant: alius socio in aurem
garrat ex Hispaniâ, ex Galliis nova; nec desunt, qui
oculis omne templum obambulant, animo domum
remisso. Et quàm hæc talia, quod pessimum, non eru-
bescimus? adeò in mores jam vitia transferunt. O si
tales à seipsis in aulis discerent, qui se gerent in
templis! Orientales isti Reges, si talia non erubue-
runt in stabulo, quid facturos putem in templo? non
purpuratum, non diademate ornatum, non gemma-
tum, sed ligatum pannis viderunt, & procidentes
adoraverunt eum. Absunt lictores, qui ex certo ritu
virgâ fores feriant; desunt culcitæ procumbentium

genibus substernendæ: pro Sabæis odgribus tetram
halat mephitin stabulum: pro parietum aulicis, na-
tivus tophus; pro aureis sedilibus, quibus hi exteri
optimates locentur, immunda humus est. Et tamen
hoc ipso loco in genua sese Reges abijciunt, diade-
mata submitunt, manus cælo attendunt preces ster-
nunt. Infanti supplicant, munera explicant, proni ad-
orant. Quid mirum, olim supplices solo affusos A-
brahamum, Lothum, alios? Alia illis objecta fuit
facies, majestatis & terroris plena; hæc contrâ ege-
statis & abjectionis. Vel quid mirum, si opuliones
illi per cœlestem Legatum moniti Deum intra pan-
nos agnoverunt & coluerunt? Angelos viderunt;
semocinati sunt; per aëra tripudiantes, cantantes
audiverunt. Neque illos avertere poterant, aut ha-
bitaculi fordes, aut rerum penuria, aut raritas famu-
lorum: illæ jam notæ, hæc propria, ista etiam grata
fuerat. Quoque minor apparatus, eò major illis ad-
itus erat. Contrâ planè omnia in his optimatibus,
quibus tales cunæ nunquam visæ, talis egestas inau-
dita, tanta fervorum infrequentia profus nova. Et
reverè si cogitemus, quàm hæc nimium admiranda
sunt, & quæ ferè non credenda possint videri. Rex
in stabulo, Deus in pannis, orbis restaurator inter
bestias, mundi conditor in puella sinu. Et nihilomi-
nùs procidentes adoraverunt eum Infantem, qui,
quod adorandum erat, moribundo corpufculo pe-
nitus occultaret. O ergo horum verè sapientium ad-
miranda virtus, quæ itylum omnem vincat, cuius
magnitudinem silentio necessum laudare! O & ad-
miranda verè adoratio, sed non sola! dives illa fuit,
& in suum Dominum liberalis. Post delatam reve-
rentiam, post curvata genua & allegatas preces,
donatio primùm secuta & munera. Atque de his,
quæ inter admiranda ultimo loco posui, pauca mi-
hi restant perstringenda.

CAPUT XII.

De Magorum muneribus Christo Infanti oblatis.

EXPLICATIS professione & veneratione Mago-
rum, ad eorum dona perventum est. De his
Matthæus, Et apertus, inquit, thesauris suis obtulerunt Ma-
gi ei munera, aurum, thus, & myrrham. De parte hæc tor-
tiâ, uti de prioribus, cum curâ dicemus.

S. I. Tria munera à singulis oblata, &
primò de Myrrhâ.

Donum, quod Deo homini oblatum, triplex. Dicitur
Aurum, Thus, Myrrhâ; neque hæc temeraria
sors aut regionis ingenium dumtaxat Magorum ma-
nibus ingesserunt. Copiosum sub his donis myste-
rium latet, quod tamen hic evolvere superfluum,
post tot sacrorum Doctorum laudatissimas interpre-
tationes. Illud hoc loco non involvendum silentio:
singuline horum optimatum tria munera obtulerunt,
an eorum quilibet unum solum. Dissensiuiculam
hic adverteo inter Augustinum & Anselmum, sed le-
vem. Ille à singulis singula, nec ab uno plura uno
munere vult oblata: iste contrâ à singulis tria censet
Christo præsentata. Momenti hæc controversia non
est, sed tamen si liceat esse partium, ego potiùs An-
selmo (cum veniâ tuâ magne Augustine) accedam, Christo
credamque id huic mysterio magis congruere. Nam præter
& singuli (à Numine absque dubio in animo sic e-
docti) agnoverunt illum, cui se prostraverunt sup-
plices. Et singuli (quid dubitemus?) professi sunt
myrrhâ hominem, & sepeliendum, auro Regem, &
honorandum; thure Deum, & adorandum. Neque
hic sumptus majores aut expensas obtulisse censcam,
quò

quò minùs hoc ita planè ex decoro fieret. Nam ap-
ge, ut in his Regibus ullam tenacitatem, aut sordes
cogitemus. Neque mihi muta illa poësis, pictura,
contrarium persuadeat. Imò si hinc causâ pondus
accedat, memini ego mihi visam elaboratissimam
tabulam, quæ illam divi Anselmi sententiam etiam
oculos sine voce doceat. Sed ipsa dona inspiciamus,
& primum Myrrham. Hæc Arabiæ germen est (uti
me Plinius docet) multis in locis fertile, nostro ju-
niperò, ut aliquorum iudicium est, non multum ab-
simile. Arabes ex myrrhâ (eodem Plinio auctore)
non dant porciones Deo, quoniam & apud alios na-
scitur. Regitamen Gebanitarum quartas partes ejus
pendunt. Rectè myrrhâ felix Arabia submisit Chri-
sto, & sese frugiferam ostendit, etiam hoc pretioso
fructe. Bis felicem te, Arabia, non solum raris arbo-
rum, sed & inusitatis virtutum fructibus! Tu pri-
ma terrarum es, quæ ad tui creatoris cunas factus
tuos exposuisti, sint alia te feliciores fertilioreque,
sint amceniores, te certè nulla fuit gratior. Tu pri-
ma tuum opificem agnovisti; prima quod ab illo
accepisti, in illum refudisti. Vix in auras mundi
architectus prodiit, & terni Legati advolant
ex Arabiâ, qui terræ suæ fecundum ingenium,
certis symbolis testentur. Quid Palæstina, & in
hac Judæa simile præstitit? Liberalissimus in hanc
terram fuit rerum conditor, variâ illam fecunditate
dotavit. Adjecit insuper dignitatem maximam; Na-
si in eâ voluit, voluit in eâ humanam vitam vive-
re, voluit mori. Quid rependit illa Regi in se tam
munifico? Nascentem agnoscere recusavit, viven-
tem contumeliis innumeris affectit, morituro vepres
& paliuros in diadema obtulit, morienti crucem
subministravit. Hæc illa terræ Judææ retributa mu-
nera pro gemino, quid dico gemino, pro infinitis
iisque maximis beneficiis, quæ à suo Conditore ac-
cepit. Sed ne adeò ut illiberalem tradueamus Iu-
dæam, videte hujus terræ delicatam hospitalitatem.
Christo Nascenti pœdum domicilium, & hoc etiam
agrè, concessit, morienti latronum cæmeterium
assignavit; sic Christi Nativitas caulæ, mors Gol-
gothæ æquâ portione obvenit. Porro in his palatiis,
lecti quam molles & electi? fortassis in perdicum
plumis, quas Eliogabalus habuit, illi reposuit? Eheu!
in stabulo grabatulum è fœno, nimirum præsepe; in
monte thalamum è ligno, nempe furcam intruxit
hospitalissima Judæa. O fœdum nefas! casam saltem,
in quâ homines habitarent, indulgisset: saltem de pal-
metis suis plurimis fructus aliquid pro natalitio mu-
nulo cum misisset. Neutrum fecit ingratiissima: sed
nec nosse voluit perfidissima. Ergo remota Arabia
suas gazas impertiit; digna posthac quæ suo merito
bis Beata vocetur & Odorifera.

§. II. De Auro.

Post myrrham, quæ humiliando homini debebatur,
oblatum est aurum, honorando Regi. Aurum pla-
nè regium donum est, seu dantem spectes, sive acci-
pientem. Sacram vel profanam historiam lustrem,
hoc munus plerumque donant, aut hoc donantur
Principes, Reges, Imperatores. Quæ illa fuit vis au-
ri, quam providentissima Davidis munificentia in
unum Hierosolymorum templum, à Salomone pro-
fundendam convasaverat, cum ille suo Salomoni,
centum & octo millia talenta auri, argenti verò dec-
cies centena & septemdecim millia talenta separaf-
set quem auri numerum ad nostratam calculum revo-
cant doctissimi viri, Hieronymus Prædus, & Bapti-
sta Villalpandus suis in Ezechielem commentariis,
ajuntque illa tot talenta, Romanâ monetâ fuisse, tri-
cies bis millies, octingenties semel & vicies centena,

triginta quatuor millia, viginti quatuor scutatos, ut
iphi loquuntur: Romanos aureos nimirum, milliones
auri ter mille ducentos, 8213400024. scutatos auri
Romanos. Deus! quis, satis capiat hanc planè au-
ream, verèque regiam liberalitatem in unicum tem-
plum, cujus ultimum penetrabile vix quæquam, præ-
ter aurum noverat (cælum aliquid in terris videri
potuit) immensis divitiis coruscans. Salomone jam
post patrè imperante Palæstina tributis superarunt
viginti sex milliones auri; ut vectigalia, ut donati-
va, ut didrachma in singula capita, ut quadraginta
millia equorum curulium, duodecim equestrium si-
leantur. Quid narrem aureas pharetras, quas in eâ-
dem lege præcâ regis Adareze servi gestabant. At-
tabalipa novi orbis rex Carolo Casari pro libertate
septuaginta milliones auri spondisse fertur, nec tam-
men, malo suo fato, libertatem impetrâsse. Reges
idololatræ quantum auri in fana sua congesserunt?
In Babyloniam Iovis ædem, præter aliquot statuas,
mensa, sella, crateres multi, vasa alia plurima, om-
nia ex puro puto auro, Regum & Dynastarum do-
nis collata. Augustus suo Capitolino Jovi, sedecim
millia pondo auri addidit præter gemmas ininiti
pretii. Silebo hinc vitem auream Pompeio Magno,
Platanum auream, Dario illam ab Aristobulo, hanc
à Bithyno donatam. Reges Persarum (ex Athenæo
disco) ad caput cubilis regii conclave habebant, &
in hoc quinque lectos cum quinque millibus talen-
tùm auri. Atque hoc conclave cervical regium ap-
pellatum. E regione hujus æderum erat, in quo tria
millia talentùm argenti: atque istud scabellum Re-
gis suppedaneum vocatû. Taceo Sardanapalum inter
mille auri myriadas ardentè; Hircanum è Davidico
monumento aurum rapientem. Omitto aureos Pom-
peii atque Nati triumphos; aureum Constantini fe-
retrâ. Sileo coronas aureas Alexandro in nuptiis mis-
sas, Romanis funeribus aut triumphis prælatas, cum
in unius funere duo millia Cronarum aurearum vi-
sa. Non obibo statuas aureas, quæ Romæ in Capito-
lio, Theatris, Foro, Templis, Palatiis pæne populum
faciebant. Constantinopoli Basilii Imperator (teste
Ariâ Montano) Turres auro plenas habuit. Et nostro
hoc aut paulò superiore ævo quantum auri conges-
serunt in templa Christiani Reges? Edes Lauretana
satis id fatetur. Neque Ingolstadtii Marianum tem-
plum auri Regalis muneris experts. Quæ illa Mogun-
tiæ Christi crucifixi statua aurea sexcentas libras gra-
vis, & gemmis plena: qui sacri calices ponderis maxi-
mi, quæ cetera sacrificantis supellex, omnia è solido
auro: Atque hæc pleraque, omnia à Regibus donata, ac-
cepta, possessa, aut certæ regie pompæ luculenta te-
stimonia fuerunt. Cur ergo non etiam à nostris his
Regibus Christo Regi donatum sit aurum? Reges
enim potius auri tutores & dominos dicemus, quam
fabulosos illos gryphas. Neque enim certius nobilius-
que regni regiumque insigne est, quam sceptrum, co-
rona aurea. Quare aurum rectissime Christo puero
donarunt tres nostri sanctissimi Reges, non tam, quò
illum ut pauperem solarentur, quam uti prosteren-
tur verè Regem esse, qualem se & ipse Christus jam
flagris cæsus, jam rubis redimitus, jam proximus dani-
nationi stans vinctus ante Pontium iudicè professus
est. De auri pondere, quod Parenti Virgini cum Fi-
lio à Magis donatum, incertum est, quidquid affir-
matur. Illud certius: non ramenta solum, pauculâve
auri glebulas tam liberalibus dextris porrectum, sed
tale pondus quale dari decuit à tantis, iisque tribus
Regibus, etsi illud sanctissima Virginis Martis pau-
peritas aut accipere verita, aut acceptum in egenos
brevi potest sit elargita.

Aurum & Magis Christo oblatum est, ut cum verè Regem esse prosterentur.

§. III. De Thure.

Donarium ultimum, thus fuit, solius Arabiae, ac ne totius quidem, felix partus. Feruntque à certis tantum familiis non sine religione has arboris incidi. Atque si Plinio fides est, silva thurea in certas portiones divisa, mutuâ innocentia tuta est: nemo inde furatur alteri; nemo faucios arbores custodit.

Thure potissimum Deos olim cultos, satis id nos doceat vel unus ille rex Macedo, qui ephelus adhuc cum nimis liberali manu thura focis ingessisset, Leonides pedagogus parsimoniae memor, tum demum illo modo Dns supplicare eum posse dixit, cum thuriferas gentes devicisset. Admonitionis & patiens & retinens Alexander, postquam Arabiam suam fecit, thure onustam navem Leonidi misit, simul exhortatus, ut jam large Deos adoraret. Univerfim non rara olim sacrificia, in quibus thure coque masculo tribus digitis ex acerra sumpto litatum. Et quamvis thus urendis etiam defunctis adhibitum, ne sine luxu mors ijet, quod Nero princeps fecit, qui, ut periti rerum asseverant, novissimo Poppaeæ suæ die plus thuris cremavit, quam ferat annuo fœtu Arabia universa: nihilominus thura divini cultus certissima fuisse indicia, testantur illa tot Martyrum agmina, quæ ideo trucidata, quia statuis thus adolerè recusarunt. Ille à Madaurâ Philolophus de seipso prodit, morem fuisse, ut quoquod iret, Dei alicujus simulacrum inter libellos conditum gestaret, eique diebus festis thure & mero, aliquando victimis supplicaret. Apud Livium thus & vinum publicè præbatur, faciendis sacris. Sabæi è thure decimas partes Deo illi, quem Sabin vocarunt, mensurâ non pondere persolverunt.

Thuris usus in præcâ lege creberrimus, vero Deo colendo. Hinc illa tot argentea, tot aurea thuribula. Neq; thuris odores Numinis honori accenso, Christiana templa rejiciunt; testimonio aspectabili, dona hæc odorifera & thureos honores, non idolis, non fictis diis, sed uni veroque Deo deberi. Deinde ut illud Iesai psalter tantò altius omnium comprecantium animis infogatur: *Dirigatur oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo.* Ita thus aris Christianis admodum, silens exhortatio est ad preces eo animi ardore concipiendas, ut thuris instar petant cæli sublimia.

Psal. 140. vers. 2.

§. IV. Arabia verè Felix asseritur.

Quemadmodum autem tres Orientis Satrapæ institutum iter non abriperunt, etiam vaserimus Herodes non comitaretur: haud aliter & nostra segerat Constantia. Cum Magis progrediamur, tendamus ad præsepe, perferamus illuc metallum regium myrrham & odores thureos, quamvis non sequatur Herodes: Perurum unâ cum Matre venerunt, etsi non imitetur Herodes; porrigamus munera, etsi mortem machinetur Herodes. Sed cum Herode Coryco non luctabor amplius. Cum Plinio hinc mihi res est, qui Felicem quidem appellat Arabiam, nullam tamen & gratam cognominis, ut quæ hoc accepit superis ferat, cum plus ex eo inferis debeat. Ignosce Plini, verus hæcenus fueris, hac demum luce desinis esse, quâ illa Felix Arabia, & sui cognominis grata, atque veri Dei vera cultrix thelauros suos, neque eos tantum qui in summo nascuntur, in auctorem suum largiter effudit. Seis Plini, quid potentes illi ex Arabia domini effusissimis studiis fecerint? non phœnicem aliquem, Orientis alitem dono dederunt, sed ipsi potius fuerunt telai phœnicis, inter tot Dei contemptores cultores rarissimi, imò &

Thuris usus in præcâ lege creberrimus, vero Deo colendo. Hinc illa tot argentea, tot aurea thuribula. Neq; thuris odores Numinis honori accenso, Christiana templa rejiciunt; testimonio aspectabili, dona hæc odorifera & thureos honores, non idolis, non fictis diis, sed uni veroque Deo deberi. Deinde ut illud Iesai psalter tantò altius omnium comprecantium animis infogatur: *Dirigatur oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo.* Ita thus aris Christianis admodum, silens exhortatio est ad preces eo animi ardore concipiendas, ut thuris instar petant cæli sublimia.

A magnarum opum largitores, nam & apertis thesauris suis obtulerunt ei munera, aurum, thus & myrrham. Thus & myrrha suaveolentes arborum lacrymæ sunt; aurum pretiosus montium sudor. Nato Christo congruenter admodum lacrymas suas offerit, suumque sudorem Arabia, quibus & Christi crebras lacrymas & sudorem etiam sanguineum videtur ominata. Reverà, si omnem Christi vitam attentius pensemus, quid illa fuit, nisi perpetuè quædam lacrymæ, & copiosus sudor labore, & dolore vario expressus? Scimus etiam quàm paucos aut quàm nullos hæ lacrymæ moverint. Quos enim illæ Christi extremæ; & sanguine permixtæ lacrymæ collacrymantes habuerunt? præter matrem, vix pauculas mulierculas. Pæne omnis Hierosolyma in sibilos & cachinnos effusa Christum lacrymantem ad crucem raptavit, & dum ille expiraret, ausa est ridere illa, saxis & cautibus durior, ingratiore civitas. O ergo decenter & per arcanum omen lacrymas etsi jam concretas misit Arabia; perinde ac si diceret: *Quia homines, tibi Christe, suas negant lacrymas, en suas tibi fragrantas arbores subministrant, damnantque odoriferum suo ploratu, hominum vanissimos risus. Felix iterum Arabia, quæ uti Magdalena flebilem Domini sepulturam unguentis, ita tu lacrymosam ipsius vitam hisce pretiosis guttis prævenistis. Atque hoc nunquam fecisses, nisi tales habuisses regestales & missiles Legatos, qui majores longè tibi thesauros reportarunt, quàm, inde extulerint. Myrrham quidem & aurum atque thus à te acceperunt, sed reddiderunt eas divitias, quibus jam opulentus redditus orbis universus: ea à te sumpsit, quæ terræ quidem pretiosa sunt & clara; retulerunt verò ea, quæ grata sunt cælo, veri Dei notitiam, cultum, religionem & cælum ipsum.*

§. V. Trium munerum explicatio.

Secundam horum munerum interpretatiunculam attexo. Thus scientiam, myrrha sui victorianam (mortificationem vocant) aurum charitatem Christianam adumbrat.

Thus eruditioni & scientiæ conferimus. Thus in altis & inaccessis rupibus nascitur. Quid magis arduum quàm solida doctrina? Non illa humi serpit, non in imis otii pratis aditur: in alto habitat, spectat sublimia. E thure decimas Deo suo capiebant Sacerdotes Sabæi. Hoc illud est, sine quo nemo unquam rectè tractavit litteras. Nisi è studiis nostris Deo suam partem, eamque optimam assignemus, male studemus, incalsum laboramus, & in damnum nostrum è litteris discescimus. Cum Deo communicandi sunt thesauri literarii. In hunc finem discendum, non ut nobis fama, sed ut Deo major gloria accedat. Hoc sine neglecto, quisquis scientias sibi colligit, in pestem & perniciem suam fatigatur. Rectissime illi faciunt, qui prius Deo eruditionem suam sacrant, quàm illam aliis vendant, & antè Dei honorem cogitant, quàm suum. Atque ubi prius omnium bonorum principio ita litaverint, tum demum suo & aliorum bono, scientiâ quam sibi laboriosè compararunt, utiliter expendunt. Solidissima inter Christianos scientia est, scire quàm parum aut nihil scias. Scire tantum, aut sciri velle, summa vanitas scientia inflat. Si quis autem, inquit Paulus, se existimat scire aliquid, non scit dum cognovit, quemadmodum oportet eum scire. Non enim judicavi me scire aliquid inter vos, nisi Iesum Christum, hunc crucifixum. O thus odoriferum & selectum! Hoc unum scire, se nihil scire, nisi Dominum Iesum præsepi alligatum, in cruce suffixum.

Myrrha succus quidquid amaroris habet, salubritate compensat; ulcerosis & tabescentibus membris villosa est ipsa.

orbis terræ & plenitudo ejus? Quid ergo stabulum eligit? A
Planè ut reprober gloriam mundi, dampnet seculi vanitatem.
Necdum loquitur lingua, & quacumque de eo sunt, clamant,
predicant, evangelizant. Ipsa quoque infantilia membra non
sileat. In omnibus mundi iudicium arguitur, subvertitur, con-
futatur.

1. Ioan. c. 5.
vers. 4.

Hæc est, inquit Ioannes, victoria, quæ vincit mundum,
fides nostra. Quoniam omne, quod natum est ex Deo, vincit
mundum. Quam facile mundum vincere, & Deo si-
mitem se facere! Te parem Deo pecunia non faciet,
Deum in præsepi pauperem cernis. Nitida vestis &
prætecta non faciet: Deus nudus est. Fama non faciet,
Nec ostentatio tui; Deus humilis est; opuliones
inter amicos primos admittit. Non fervorum turba,
non robur & vires, non præstans forma beatum te
facere possunt. Nihil horum non patitur vetustatem.
Querendum est ergo, quod non fiat in dies dete-
rius. Quid hoc est? animus: sed rectus, bonus, mag-
nus. Quia aliud voces hunc quam Deum in huma-
no corpore hospitantem? Hic talis annus tam in mendi-
culum abjectissimum, quam in Regem, quam in Monarcham
summum potest cadere. Subsistere in calum ex angulo licet.
Exurge modò, & te quoque dignum finge Deo. Fing-
gas autem non argento, non auro: ex hac materia
non potest imago similis Deo exprimi. Bonæ volun-
tatis esto, & imaginè Dei, quam geris, jam decorasti.
Sed antequam ad Appendicem de Christo nato
progredimur, Christum à Magis adoratum Epitha-
lamio sacro veneremur.

Senec. ep. 13.

CARMEN

DE CHRISTO IN CVNIS PLE DESPONSATO,

scu

SACRVM EPITHALAMIVM

QVOD SVLAMITIS,

five

ANIMA PIA CECINIT

In nuptiis Speciosi præ filiis hominum
cum humanâ naturâ.

I.

GAYDETE dulces lacrymæ
Quacumque sunt amoris:

Venite Divæ Gratia

Ad nuptias Sororis:

Accende rotas Hesperæ,

Rosâsque sparge rectis.

HVMANA Sponso NVMINI

NATVRA Sponfa nupit.

II.

Cum contineret omnia

Silentium quietum;

Zonâque nox eburnæ

Strinxisset umbilicum:

Sub Civitatis regia

Bethlemio recessu,

Cælestè Matrimonium

DAVIDIDES peregit.

III.

Iesaa virga floruit,

Vitisq; germinavit.

Iam dulce vagit Pusio:

Hymenæe dulcis Hymen.

Iam sancta fragrant oscula:

Hymenæe sanctus Hymen.

Hymenæus Hymen ð Hymen

Hymen Hymenæus Hymen.

IV.

Quid hoc novi spectaculi

Sapient. 18.
vers. 14.

Luc. c. 1.
v. 32. & 33.

Ilc. II. v. 1.
Cant. c. 2.
vers. 13.

Nec post, nec ante visis
Partum suum vix edidit.

Puella Nazareth:

Miram! Decem retrogradus

SOL lineis recessit:

Achaziani quomoniis

Quod certa monstrat umbra,

Comproba Tellus emicat

Imo revulsa fundo,

Supraque fixos æthera

Librata fertur ignes:

Altissimus fastigio

Majorque mons olympo,

Subsedit in parvisuma

Angusta clausura vallæ.

VI.

Inimane vultum Femina

Circumdedit Gigantem:

Et involutum fœcia

Gestat duabus ulnis.

Hic hic Menalca cerneret

Maroniane Pastor,

Vinas duas non amplius

Sparium patere celi.

VII.

Decore Nobiscum Deus,

EMMANVEL decore:

Ergone nostri sanguinis

Dignatus esse confors,

Non horruisti Virginit

Vterum subire FRATER?

O Frater! o Emmanuel!

Emmanuel decore!

VIII.

Quis te mihi det ubera

Matris meæ, quis ð te

Mæris meæ det ubera

Sugentem, & imbre lactis

Sparsum videri candido,

Quod succimus sorores?

Fatere: nonne Cyprio

Sunt dulciora vino?

IX.

Crescant amores. Incipe

Puer tenelle risu

Matrem tuam cognoscere,

Ad vota blandientem.

Et ipsa ridet, aspice;

Risumque latiore,

Quam SARA quondam riserit,

Secunda Virgo ridet.

X.

Vterque formosissimus,

Tu Sol (a) es, illa Luna (b)

Vterque limpidissimus:

Tu fons (c) es, illa vena (d.)

Quid possit esse celsus?

Tu mons es, illa collis:

Quid possit esse dulcius?

Tu mel, sed illa lac est e.

XI.

Qui te vider vel eximi,

Vel incubare cupis:

Vider Racemi purpuram,

Bofræ crude tinctam:

Et comparandas Punico

Malas rubere malo:

Torrimque vivis confitum

Stellis fragrantis Horti.

XII.

Sed qui parentem viderit,
Te propter adfidentem,
Hic in Cadanis viderit
Palmam virere silvis:
Aut que caput de Libano
Sustollit alta Cedrus;
Aut quam benignis Solibus
Engaddus urit uvam.

XIII.

Tibi manus Tornatiles
Ex optimo metallo;
Hyacinthus implet hanc & hanc,
Et hec & illa cander;
Succoque stillat myrreos;
Achemeniisque costos;
Pedes in auro fulgurant,
Ceu marmoris columna.

XIV.

Illigenarum mollium
Scriptura talis ardet,
Imbura qualis tania
Vndante fulget ostro.
Cervice crimes fluctuant
Latè sui renaces;
Aurisque lambunt flabiles
Etesiasque mulcent.

XV.

Pro filis & fratribus
Speciosus universis,
Olorque toto corpore,
Vi cygnus est Caystri:
Tamen quod aurem caput
Extollis & supinas,
Pulchre capillis absilite
Plenum comante corvo.

XVI.

Decent coma contrario
Nigre nitore pluma.
Aperi soror, soror aperis
Columba nostra, vagis.
(Vagis: id est, ut Daunias
Ales suave cantas)
Cincinmus ater noctium
Sudat madetque guttis.

XVII.

Qui non amat te, furdior
Ponti fremens ælus;
Ringente Scylla savior,
Et peior est Charybdi:
Fretoque pulsus orgia
Exterritur draconum;
Victorque fixit præmia
Certantibus cerastis.

XVIII.

Qui non & illam diligit,
Dejectus est ab antro
Inhospitalis Caucaus,
Æmig, sabulosi.
Pyrham trucidavit suam
Getulicis in arvis:
Factus lapis nocentior
Post terga patricida.

XIX.

Qui non amat te, pardus est,
Immitiorque par do,
Catulisq; raptis tigride
Per resqua sevient.
Illum leana fecibus
Potaverit ferinis,
Aut glauca spumis bellua

A

Eruclaveris marinis.

XX.

Qui non & illam diligit,
Nutritus intercurios,
Truces hyenas amulo
Furore provocavit.
Dirisque Panthera gener
Vel æquium maritus,
Auxit venena flumina,
Nepotibusque cautes.

XXI.

Puelle mi quam pulcher es!
(Nani pulcher es puellus)
Quam blandus es! (nani blandus es)
Quali fragras odore!
(Fragras enim mirabili
Odore) quam renides!
(Certe renides) o puer!
Quo me rapis volentem?

XXII.

Intelligit nos Parvulus,
Et necibus læsetur.
Quid poscis Infans maxime?
VERBUM profare verbum.
Hic palua crescit ardua,
Victoriasque spirat,
Et amittit carpentibus.
Vis hinc habere rannum?

XXIII.

Hic nardus, hic ananias, hic
Amellus atque Daphne;
Quorum comas nec Æolus
Novacum rotondit;
Nec os honestum frigidum
Niems momordit ore;
Tuâ fruuntur gratia.
Vis hinc habere ferta?

XXIV.

Hic ingemunt par turturum,
Questusque rumpit agros;
Quales amant argentea
Hesebonis ad fluentia,
Supra canales vitreos
Illudè considerare.
Torquare Turtur, emulos
Vini turtures habere?

XXV.

Me perditum! cui supplicem?
Avertit ecce vultum.
Nisi mente lex à fallimur,
Vult lacrymas profundi.
Flet ipse gemmas lugubres:
Herent genis smaragdum.
Electra singulantia
Truduntur & liquecunt.

XXVI.

Dilecte mi, si jungeris
Fas est profana sacris:
Confundo Iordani tuo
Probatiscq; lymphis,
Cordis mei Borysthenem
Istrumque Vistulamque.
Tu congelata halitu
Clemente solve noxas.

XXVII.

Morare stilla pectoris
Rigente clausa stagno!
Nondum gemunt præcordia
Duro revincta ferroè
Adverto lamentabiles
Cogi dolore nubes:

Cant. c. 1.
vers. 5.Cant. c. 4.
vers. 10. &
c. 5. 13.Joan. c. 1.
vers. 1.Cant. c. 7.
vers. 4.

Pretiosa

Pretiosa tempestas venit,
EST FLERE IAM VOLVPTAS.
XXVIII.

Hiberna strident intus
Me lacrymante stabra,
Vritq; Bruma tristibus
Modis meos amores.
Bucca Scybarum personant:
Aquilonibus profundis,
Nivisque densas ingerunt
Immugiente plaustro.
XXIX.

Gelu tremis, qui Seraphim
Inflammas igne vivo;
Caloque tensis pellibus
Salomonis astra velat.
Cui Sirios, Camculas
Et lutos calentes,
Farramque spicis Cycladem
Adulta debet astas.
XXX.

Ab ure Bruma mitius,
Precor, meos Amores,
Almasque pelle Thracias
Ultra Getasque Thralisque;
Ipsamque Thulen ultimam,
Et ultimos Gelonos.
Quid tam molesto turbine
Involvit innocencem?
XXXI.

Si tantus est standi furor
Insaniaq; motus:
Tyrrhena persent aquora,
Et Adriam flagellent.
Vastis minentur classibus,
Pyratice triremi;
Torumque naufragantibus
Stent salutis carinis.
XXXII.

Illic superbi gloria
Ventosior triumphi,
Quantilla parvam Bethlehemi
Domum subire Panis?
Vbi nulla stat Liburnica
Aut Xerxis aut Achillis:
Sed Navis Initoris, &
Fiscella Puffonis.
XXXIII.

Mingat: sed albis floribus,
Thymbraque cinnamomique
Purisque chaledonibus,
Violisque luteisque;
Gemma caducis grandinet,
Lassidumque nimbus
Ruat solutis alveis
Permissus unionum.
XXXIV.

Quorsum Borea murmura
Ad Turturis querelas?
Apeliora, si sapi,
Me consulem secutus,
Ferociore spiritus
Et indolem domabis;
Et ad salignum poplives
Praesepe complicabis.
XXXV.

Places. Humi prosterneris
Ingens, genuque supplex,
Nunc tolle setas forfice
Abrasa tersus ora;
Ac quidquid obstat osculis

A

Tenerini saporis;
Ne barba ledat hispidas,
Cum basium propinas.
XXXVI.

VER appropinqua, ver novum,
Ver elegantiarum,
Ver gemma in anro, ut annulo,
Hilaris medulla vite,
Iocosa mater gaudii,
Solis venusta Rachel;
Inter quaterna tempora
Dilecta Benjamin.
XXXVII.

Huc ergo verte praepetem
Ab axe lapsa bigam:
Antriq; fines mollibus
Favonis inunda.
Tum preparatas copias
Naso sagaciore,
Versis quasillis deices,
Omnes amica flores.
XXXVIII.

Neu parce myrrho, neu croco
Castiq; Simulicig;
Calthe jacentem fulciant,
Stipent ligustra stantem.
Per colla serpent irides,
Serpilla per lacertos:
Amaranthus ornet verticem,
In fronte Bellis haler.
XXXIX.

His adde spicas torridas
De Mesibus Cilisis,
Vdsque truncos balsamo
Felicioris Ora,
Stallentque, nec non mureta
TRIVM Sabaa REGVM.
Odra sumi virgula
Toto vaporet antro.
XL.

VER appropinqua, Ver novum
Ver elegantiarum,
Tactique vocales move
Lucos, ut insusurre.
Noster tuas EMMANVEL
Audire pronus odas,
Matre annuente roscidum
Convivet in soporem.
XLI.

Iam jam meus SOL occidet,
Crepusculum notatur:
Nam vesper alludens comis,
Invitat ad quietem.
Vergunt ocelli lectulo,
Derexiisque vitrum
Pupilla sensim subtrahit
Mox rursus evocandum.
XLII.

Aduro te Ver musicum,
Per quidquid est amans,
Et filias Ierusalem,
Per mutuos amores:
Ne suscitatis Parvulum,
Vestrum meumque Sponsum,
Scit ipse qua revivere
Nos desin arit horâ.
XLIII.

Reviset autem crastinus,
Cum sole, quem creavit,
Nunc admovete gramina
Panchaa dormientis;

Cant. c. I.
vers. 5.

Luc. c. 2.
vers. 4.

Prov. c. 31.
vers. 14.
Exod. c. 3.
vers. 3.

Pæoniisq; regis
Vacciniisq; nigris,
Fanile tecti pauperis
Et cultam replete.

XLIV.

Ego vicem papaveris,
Quo somnus advocetur,
Modulabor, & quem tempore
Vtroque jam recepit,
Fracto sedens profundius
Ingurgitabo cantu:
Sed voce vix notabili,
Nec absfona fitinno.

XLV.

Desiderate gentibus
Dormi Puella, dormi;
O miles! ô sepiissime
Desiderate dormi:
Iunctis decussim brachiis,
(Crux ominosa salve)
Orisq; biance lilio;
Sic nempe Virgo dormit.

XLVI.

Conceptus ante secula
Et in vias abyssos,
LYMEN DEVS DE LVMINE;
Totôque Patre natus,
Semperque Natus unicus,
Semperque nasciturus,
Nascetur atque nascetur
O nasciture Nate.

XLVII.

Nondum gemellos aetheris
Pregnans duobus astris,
Latona parturiverat,
Vt Vashonoris essent,
Titanium, Titaniam,
Minimamque, Maximamque:
Iam tum Tuus, jam de tuo,
De Te, tibi micabas.

XLVIII.

Cornifens ante Lucifer
Quam subligaret alas,
Stellas Orion stringeret
Parcente pulcher irâ;
Vexilla lætus Signifer
Crispata ventilaret;
Iam tum choragos Angelos
Ad signa convocabas.

XLIX.

Tu prima Mens & viridis
Lucina lucis omnis;
Te dante crevit Cynthius,
Et ipse parvus olim:
Mox grandiore circumum
Mutare cepit orbe,
Cristatus atq; spiculis
Surgentium comarum.

L.

Te dante crevit Cynthia,
Implevit & phatram,
Almamque Cornucopiam
Ardentibus sagittis:
Edocta raptim currere,
Et nominare menses,
Et jam pati dispendia,
Iam duplicare censum.

LI.

Quid? cum chaos diffunderes
In metra collocatum:
Disiuncta rerum semina,
Tom. II.

A

Larêque sparsa, conne-
ctebas modo facillimo;
Seu quo Poëta versum:
Seu quo perita pollicis
Arachna molle filum.

LII.

Hinc se iubebas, erigant,
Alpes & Ossa & Appen-
ninus (reluctans ingredi
Valles Anacreontis)
Illinc jugi declivitas
Sublapsa porrigatur,
Summosque colles vestiat
Stena virente silva.

LIII.

Fontes scaturientium
Pellucidos aquarum,
Potente librabas manu
Ceu pondus in bilance;
Cum se maris provolverent
Vtero sonante fluctus,
Caliginosa Tethyos
Arcana permeasti.

LIV.

Dein vectus aurigantibus
Per molle marmor Euris;
Tumultuosum Nerea
Collo tenuis prebensum;
Probè capistro diceris,
Vinxisse littorali,
Interminatus Aridam,
Si sepr, transiliret.

LV.

Tunc & choros Nereidum
Ad limen Insularum,
Duxisse diceris, super
Delphine ludibundo,
Sequente semper Africo
Et explicante pennas,
Zephyrisq; remigantibus
Sprantibusq; currum.

LVI.

Talis quidem tunc veneras
DILECTE, talis inter
Nimbos fremencis gloria
Sublimis eminebas.
Iam complicatâ Numinis
IMMENSITATE, dormis,
Tantillus hoc in cespire
Rupis cadaverosa.

LVII.

Procumbit Arcas quadrupes;
Auritus sequendi:
Qui taurus est, fit aulicus,
Et mitigat Decembres.
Cunas curules incolis,
Stramenque laureatum:
Orbis tamen te CÆSAREM
Agnoscit ipse Brutus.

LVIII.

O rive Noster: seu velis
Rex, sive Caesar esse,
Presagio: non semper hic
Inglorius jacebis.
Quondam Deus libabitur
Ex musteo Puello:
Dicetque qui libaverit,
O CANA GALILEÆ!

LIX.

Lyæus in Neptunio
Moyebit arma regno.

D d

Prov. c. 8.
vers. 25.Gen. c. 1.
vers. 11.Prov. c. 8.
vers. 29.
Job c. 38.
vers. 8.

Ibid. v. 19.

Psal. 17.
vers. 11.Ad Philip.
c. 2. v. 6, 7.

Ibid. c. 1. v. 3.

Luc. c. 2.
vers. 7.Ioan. c. 2.
vers. 11.

Ansum-

Ibid. v. 6.

Autumnus expulso mari
Sed Hydrias replebit,
Vinumque Thyrsi nescium
Præliq; pampiniq;
Et Consulari Mafico
Certabit & Falerno.

L X.

Ioan. c. 6.
vers. 9.
Luc. c. 5.
vers. 6.

Mixta crescendi modum
In sagino canistro,
Pascet Ceres exercitum
Hebrae quinque granis.
Pisces in alga lubrici
Squamæq; delicate,
Ludent volentes decipi,
Lætumque palpitabunt.

L X I.

Marc. c. 7.
vers. 37.

Muti sobritis vinculis
Facundius loquentur,
Quam qui lapillos Atticus
Verfavit ore Rhetor.
Surdus reducto pessulo
Ad verba pandet aurem,
Et hauriet capacibus
Conchylis senatum.

L X II.

Math. c.
11. vers. 5.

Quod languet excrabitur
Cæco rebelle fidus.
Lyncesque de fuligine,
Aquilasque provocabit.
Artus rigore ferrei,
Vt cera mollientur.

Ioan. c. 5.
vers. 8.

Cervos & ipsam Cyllarum
Aralanta clauda vincet.

L X III.

Math. c.
11. vers. 5.

Disrupta Fatorum COLVS
In funerante morbo,
Vitali usu dextere
Virebit integrata;
Ritūque crescet arboris,
Quam pinguis Hermonas
Transfusus humor educat,
Pulsisque lambit annis.

L X IV.

Luc. c. 8.
vers. 25.
Math. c.
14. v. 26.

Cerno fretum considerare,
Pigros hiare ventos.
Plantis supervolantibus
Substernit unda dorsum.
Quid hoc? Canopus attremis,
Pavesacta sudat Isis.
Portenta sternuntur Phari,
Et casibus satisfunt.

L X V.

Psalm. 73.
vers. 16.

Timent puellam scilicet
Quæ monstra contremiscunt.
(Fallorne an expergiscunt?)
Latrat minax Anubis.
(Moverur) Herodes fremunt.
(Vt oscitat modestè?)
Vigilansne dulcis Pufio?
Nostrum diem reducis?)

L X VI.

Math. c. 4.
vers. 16.

AVRORA nictat luminam,
Et palpebras recludit,
Soles ocelli, roscido
Somni liquore loti,
Humoris è crystallini
Nunc prodeunt lavacro;
IESVS Eous uvidâ
Prospectat è fenestrâ.
L X V II.

Arcus decens supercill

A

Quam pulchra tela vibrat!
Vibrata quanto vulnerant
Fixæ calore fibras!
Et illa vulnerantia
Quo blandiuntur est!
Blandita, quam medullitus,
Quem perculere, sorbens!
L X V III.

Sis Nolter ô dulcissime
Rerum, manèque Nosstr:
Meum COR, imò corculum;
Te quippe, Christe, parvo,
Cæpere parva diligit,
Et pluri estimari;
Quam qua rument heroicâ
Proceritate MAGNA.

L X IX.

B

Nec, quoddâ super ramalibus
Culmos premas inanes;
Hunc lectulum contempseris
Et dignitate Censor:
Deum saterur Delphici
Apollinis Sacerdos.
Deum Serapis barbarus,
Et rota Memphis horret.

L X X.

Nascente te Grex Cælitum
Pennatus Orpheorum,
Geniale differit melos
Per aëris procellas.
Æternitatis concidit
Nullo movente Fanum;
Et versa miti Pallade
Tyberina ripa fluxit.

L X X I.

C

Te Persa mithratus super,
Arabique mistus Indo;
Te sentit in terrentibus
Hetruscus Augur extis:
Pedum tuorum pulverem
Supplex corona lingit.
Cumana monstrant carmina,
Et concinunt Sibille.

L X X II.

Tandem Gelonus impia
Suspendit arma ramis.
Et Thrax cruentos projicit
Fractosque calcat enses.
Sistris strepunt Niloticis
Campi, fluent, silva;
Pax alma visit oppida,
Et instruit choreas.

L X X III.

D

Tuo sereno latius
Natura tota ridet.
En balat ad cunabula
Donatus agnus AGNO.
Balare perget, si sinas,
Et, quo, cubas Grabatum
Suo replebit vellere.

Permitte: lana virgo est.

L X X IV.

Sub te, quod ipsa Oracula
Vatèsq; pollicentur,
Speramus illa sacula,
Que vulturem palumbi,
Et grypha jungent vulturi,
Seras jubasque gryphi,
Ovi lupos innoxios,
Messoribus lacertas.

LXXV.

Favi fluere ab ilice,
Saxis oliva manat.
Dodona spretis glandibus
Saturata ruciat uras.
Spumant in auro gurgites,
Crassimque nectar urgent;
Fontesque lacteo pede
Perambulant crenum.

APPENDIX
DE
NASCENTE
DOMINO IESU.

Hic ego, mi Lector, te convenio, cui meas hæc-
nus cogitationes & animi sensa de Christi cun-
nabulis ordine, quo licuit aperui. Vaticinia nascen-
tem Christum antecedentia; prodigia partim præcun-
tia, partim etiam comitantia & subsequenta pariter
in ordinem disposui. Nascens Servatoris Tempus
& Locum monstravi. De Parentum gaudiis & offi-
ciis, de Pastorum accessu, de Angelorum cantu, de
ipsius infanuli pannis & vagitu ordinatè ac distin-
ctè disserui. Tam verò cum bonâ veniâ tuâ facturum me
censeo, si de iisdem amabiliſſimis mysteriis sine du-
ctâ lineâ, absque ordine præfinito laxius paulò atque
liberius meas tibi cogitationes mixtim, prout illæ se-
se offerant, exposuero. Inter nos igitur, prout impe-
tus fert, loquamur. Priorem locum habeant, quæ prius
calamo & memoriâ occurrerint: posterius narrentur
quæ tardius in mentem venerint. Hic ordo noscitur
sine ordine dicere. Hinc illinc Augustini auream di-
ctionem velut intercalare suavissimum melos miscebi-
mus. Augustinus certè, quem dixi, numquam non fa-
cundissimus, de Nascente tamen Christo faciendâ
singulari copiosus, aurum & gemmas locutus est. Nec
dicendo satiari potuisse videtur. Tam gemmæ di-
ctionis partem sub aspectum collocare mens est.

Et hæc etiâ indistincta, sperem, ac promiscua non
displicebunt. Subinde ornamento & voluptati est in-
composita rerum mixtura. Et certè hoc ordinari-
um est agmini cogitationum nostrarum, in composito
procursu ferri. Plerumque chaos est quod cogitamus.
Ecclesiastæ sanè hic ampliore cogitandi materiam,
& forsitan non ingrati inveniant. Ordiamur igitur
sine ordine; sed Augustinum dictionis antesignanum
præmittamus.

§. I.

AUGUSTINVS.

Avdite filii lucis adoptati in regnum Dei, fratres
charissimi: audite, audite, & exultate iusti in
Domino, ut vos rectos possit decere laudatio. Audite
quod jam nostis, recolite quod audistis, amate quod
credidistis, prædicate quod amatis. Natus est Christus,
Deus de Patre, homo de Matre. De Patris immor-
talitate, de Matris virginitate. De Patre principium
vitæ, de Matre finis mortis. In hæc die ad salvanda
omnia oritur lux mundo, defunctis resurrectio, vita
mortalibus. Natus ergo puer ponitur in præsepe. Et
hæc sunt Dei prima cunabula, nec Regnator cæli has
dedignatur angustias, cui habitaculum virgineus ven-
ter idoneus fuit. Præmiſit enim hominem Ioannem,
qui tunc nasceretur, cum dies inciperet minui, &
natus est ipse, cum dies inciperet crescere, ut ex hoc
præfiguraretur, quod ait idem Ioannes: *Illum oportet*

Tom. II.

Ater crescere, me autem minui. Debet enim vita huma-
na in se deficere, in Christo proficere, ut qui vivunt,
jam non sibi vivant, sed ei, qui pro omnibus mortuus
est & resurrexit: & dicat uniusquisque nostrum, quod
dicit Apostolus: *Vivo autem jam non ego, vivit vero in*
me Christus. Illum oportet crescere, me autem minui. Lau-
dent eum condignè omnes Angeli ejus, quorum ci-
bus æternus est, incorruptibili eoque saginâ vivificans,
quæ verbum Dei est, cuius vita vivunt, cuius æterni-
tate semper vivunt, cuius bonitate semper beatè
vivunt. Illi enim condignè laudant Deum apud
Deum, & dant gloriam in excelsis Deo: Nos autem
plebs ejus & oves pascuæ ejus, pro modulo infirmi-
tatis nostræ pacem, per bonam voluntatem reconci-
liati, mereamur. Ipsorum enim Angelorum verè ho-
dierna vox est, quam nato nobis Salvatore exultan-
do fuderunt; *Gloria in excelsis Deo, & in terrâ pax homi-
nibus bonæ voluntatis.* Laudant ergo illi competenter,
laudemus & nos obedientes. Sunt illi nuntii ejus, su-
mus & nos pecora ejus. Implevit in cælo mensam ip-
sorum, implevit in terrâ præsepe nostrum. Plenitu-
do enim mensæ ipsorum est, quia in principio erat Ver-
bum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.
Plenitudo præsepii nostri est, quia Verbum caro factum
est, & habitavit in nobis. Ut enim panem Angelorum
manducaret homo, Creator Angelorum factus est
homo. Illi laudant vivendo, nos credendo. Illi fo-
vendo, nos petendo. Illi capiendo, nos querendo.
Illi intrando, nos pulsando. Quis enim hominû om-
nes thesauros sapientiæ & scientiæ noverit in Chri-
sto occultos, atque in paupertate carnis ejus abscon-
ditos? Quia propter nos pauper factus est, cum dives
esset, ut illius paupertate ditaremur. Cum enim mor-
talitatem assumeret, mortemque consumeret in pau-
peritate se ostendit: sed divitias dilatas promissit, non
ablatas amisit. *Quam multam multitudinem dulcedinis ejus quam*
abscondit timentibus se, perfecit autem sperantibus in se!

§. II.

AVCTOR.

Alexium miramur aut Ioannem Calybitam, am-
bos in suâ domo ignotos hospites, ambos infra
homines in sordentem domus angulum abjectos. Ah!
quàm hic iustior admirationis causa: En in stabulo
non Alexium aliquem, sed Alexii Dominum & re-
gem orbis, non infra homines, sed infra ipsas bestias
abjectum in tenebris, in frigore, in paupertate, in sor-
dentissimâ caulâ jacentem, & moestum vagientem. Et
porro leætulum quem habet? nimirum quem à peco-
re accepit mutuam, præsepiolum vilissimum. Si quis
cælorum orbis ad terram depressos narraret, mirare-
mur omnes, attoniti audiremus rei miraculum. Lon-
gè hoc majus est. Ille architectus cæli, & cui univer-
sus terrarum orbis pila est, quid dico pila? Roris gut-
tula est, ille, quem cælum satis amplum palatium non
capit totus, fasciis ambitur, & capitur ab angusto
tuguriolo. Silicem habes pro pectore, mi homo, si
adhæc non mollescas, & lacrymas misceas cum tui
Domini lacrymulis. At reverà sæpe rupes sumus &
saxa. Pinguntur nobis ista, dicuntur, occinuntur, nos
ipsi legimus ista, lecta credimus, credita cum animo
nostro volvimus, (utinam attentè) cogitamus & ad-
miramur. Sed quid huic tantæ submissioni, pauper-
tati tantæ rependimus? quibus moribus Dominicum
Natalem agimus? Lautius epulamur, elegantius ve-
stemur, hilarius confabulamur. Apage ista à cunis
istius Infantis. At certe vix aliud Dies Domini Nata-
lis spectat, prout passim festos dies agendi mos est.
Scio esse & ingratis. Vbi morum & vitæ mutatio?
quis dives sui Domini exemplo divitiis præfert ege-
statem?

D d 2

statem?

starem? quis delicatus nuntium mittit suis deliciis? quis suo se Deo probare per dura & aspera conatur? Audacter quid dicam, & verum dixisse fatebitur. Si hodie Dei Mater cum nutritio Iosepho, a scello & bucula comitante ditiorum aedes obeat, & roget hospitium, quis ditiorum suo supercilio illos non aspelat? audiantur ubique, credo, voces illae: Eant isti pauperuli, talibus inquilinis & hospitiis mea domus non gaudet; cauponariam ego non exerceo. Illorum omnem supellestem casa capiet. Et interea miramur Bethlehemitas in Christi Matrem tam rigidos; irascimur etiam tam duris. Miseri & caeci, irasci vobis deberemus. In nos ipsos rectius hanc excaecitatem deprecemur. Multi Christi (ita dicam) hodie obeunt, pallidi, male tecti, & qui famem vel solo vultu fateantur. Tum vero munificos nos credimus, cum nummulum porrigimus, aut mucidi panis frustillum projicimus manu praeparata. Quis hodie pannosum aliquem & ulcerosum hominem in aedes suas recipit, cenulae suae adhibet, juxta affidet & solatur, re potius quam verbis? Sunt qui id faciant; sed heu! tam pauci, ut plures censeam Thebis fuisse portas. Interea tamen Christiani audimus & Christicolae seu Christi amatores & imitatores, dum pessimos quosque imitamur, dum amamus nos ipsos. Non hi mores huic Infantulo placent. Opulentus es? nisi discis opes contemnere, nihil facis ad paupertinam Christi familiam. Turgidus es & inflatus? nisi supercilium deponis, ad has cunas ne accede, aut accede alius. Libidinosus es? Nisi tibi frænum injicis, & castè agis, procul ab hoc hospitio. Gulosus es, & lautitiarum amans? Recede, nisi tuam ipse frangas gulam, & esurire floris ac sitire cum hoc infante. En Virginis ubera ducit, qui, quidquid vivit, pascit. Si vis huic divinissimo Infantulo, olim tuo judici amicus esse, conare, ut illi sis quam simillimus. Nam amicitia, si vera est, aut pares accipit, aut facit.

Sedebat quondam infantulus (jam nota narro) ad litus maris, & nescio quid ante scrobiculum moliebatur cochleari. Transibat fortè Augustinus, & cum puerum vidisset, Puella mi, ait, quid hic agis, & solus? Mox puer Augustino, Istud ago, inquit, ut in scrobiculum hoc cochleari transfundam mare. At verò tu frustra id agis, mi infantule, ait Antistites, mille scrobiculi non capiunt vel minimam partem hujus oceanii, nedum ut tuus hic unicus totum. Hic rursum puerulus Antistiti: sed enim & tu frustra Deum tuo ingenio conaris includere, qui nullis terminis ambitur. Dixit & evanuit. Quis cum Augustino non subriserit, si audisset infantulum conari in fossulam transfundere immensum mare? Et tamen id hodie, si cogitamus, verissime factum. En Deum, illud bonitatis infinitum pelagus, incircumscriptum illum rerum omnium oceanum scrobiculo mortalitatis nostrae conclusum.

§. III.

AUGUSTINVS.

Hic est ergo dies, quo venit in mundum, per quem factus est mundus: quo carne factus est praesens, virtute nunquam absens, quia in hoc mundo erat, & in sua venit. In mundo erat, sed mundum latebat: quia lux lucebat in tenebris, & eam tenebrae non comprehendebant. Venit ergo in carne, carnis vitia mundaturus. Venit medicina in terram, unde curaret interiores oculos nostros, quos exterior nostra excaecaverat terra: ut eis sanatis, qui fuimus antea tenebrae, lux efficiamur in Domino, & non jam lux in tenebris luceat praesens absentibus, sed appareat certa cernentibus.

Christus venit in carne, ut carnis vitia mundaret.

Ad hoc sponsum processit de thalamo suo, exultavit ut gigas ad currendam viam, amabilis & terribilis, severus & serenus, pulcher bonis, asper malis. Manens in sinu Patris, implevit uterum Matris. In quo thalamo, id est, Virginis utero, natura divina sibi copulavit humanam: ubi Verbum caro factum pro nobis à Matre procedens, ubi habitemus, praeparat nobis. Hunc ergo diem læti sollemniter celebremus, & æternum diem per eum, qui nobis æternus in tempore natus est, fideliter exoptemus, IESVM Christum Dominum nostrum.

§. IV.

AUCTOR.

Sed vide mundi liberalitatem in suum conditorum. Mundus Christum in praesepio excepit, dimisit per crucem; nascenti caulam, morienti Gogotham liberalissimè concessit; orienti vitam struxit è foeno grabatulum, vitam finientem pro thalamo furcam paravit. Hæ scilicet mundi gratiæ sunt, quas suo Domino persolvit.

De Reginarum cingulis, de Regum cervicalibus & scammis suppedaneis mira profus scriptores præfati prodiderunt. Perfarum Reginæ Parylatidis, regio tota in singulum fuit attributa. Nam Perfidis Reginis oppida complura integræque regiones in singulas mundi muliebris partes assignari ex ærario solebant. Exempli gratiâ in annulos, in armillas, in torques, in strophium, in amiculum, in cingulum, in calceos ac sandalia, & quidquid vestitum spectat, tantum ac tantum auri pendebatur. Quod & Plato testis confirmat in Alcibiade. Ita & Themistocli apud Perlas quinque urbes, Magnesia, Lampfacus, Myus, Percepe, Pælaecephus, in panem, vinum, obsonium, vestem dicuntur tradita.

Catharig Lusitanorum Reginæ foccorum & crepidarum nomine quadringenti aurei pensitabantur. Quocirca Franciscus Xaverius ad Catharinam reginam tam falsè quam piè scripsit, non alios fore foccos aut crepidas aptiores, quibus ipsa caelum scanderet, quam puerorum in orâ piscariâ Christianam institutionem. Quare orare se, ut foccorum crepidarumque suarum vestigal, ad sternendum sibi in caelum viam, commutatione lætâ propagandæ religioni attribueret. Illa, ut erat femina insigni religione, suum illud tributum volens ac libens dictis ulibus concessit.

Quid Reginæ Matri Virgini, quid ejus Filio in alimoniam & amicum orbis terrarum, obsecro, attribuit? Paupertatem & indigentiam. Hæc mundi Laurja sunt.

Chares Mitylenæus apud Athenæum memorat (quod nos supra pressius) reges Perfidis eò prolapsos deliciarum, ut ad caput cubilis regii conclave haberent, medio pariete distinctum, eâ capacitate, quæ quinque lectos contineret, in eo semper quinque millia talentum auri asservari; a sunt nostro calculo 32750000. coronati, sive, trigentes & bis milles mileni, septingentes quinquages mille. Hoc autem conclave, Cervical regum appellari. E regione verò hujus aliud est conclave trium lectorum, b in quo tria millia talentum argenti, sunt nostræ monetæ 1800000. coronatorum, sive milles mileni & octingentes mille coronati. c Atque hoc Scabellum regis suppedaneum solet vocari. In ipso Regis cubiculo vitis erat aurea, gemmis ponderosa, eaque velut pergula regio cubili obtendebatur. Hæc vitis ramos habebat penfiles è lapillis æstimatissimis compositos. Non procul ab eâ crater aureus collocari solitus, Theodori Samii officio & arte

In Pandium, & Hieron. Pradum tom. 2. in Ezech. l. 5. dist. 3. c. 59.

De quo thesauro explicatissime Be- nediectus Pererius: Quæ summa, inquit ad rationem nostratis pecuniæ redacta conficit millies & octies centena millia aureorum, seu centum & octo millio- nes.

Ita Perfarum Reges habitârunt, hæc eorum cubi- cula & conclavia, hæc cervicalia, hæc scamna suppe- dancea. Quid horum habet Iudæorû Rex Bethlehemi natus, quod illius est cervical, quod suppedaneû sca- bellum? Magnificas quidem voces divini Psaltæ au- divimus: Pulchritudô agri mecum est. Si esuriero, non di- cam tibi: meus est enim orbis terra, & plenitudo ejus. Hæc dicere supremi tantum Regis est. Sed quænam hæc mutatio? non jam pulchritudo agri, sed turpitude stabuli cum illo est: non orbis plenitudo, sed summa rerum omnium penuria ad hujus Regis cunas cernitur. Et considera mihi, obsecro, nascentis lectulum, morientis thalamum, tumulum mortui. Inter pecu- des nascitur in præsepi, inter latrones moritur in cruce. Mortuus in tumulû defertur non suum, sed quem suo magistro viri nobilis & Senatoris ab Arimathæa pia liberalitas concessit in supremi honoris testimo- nium.

Ita qui terram palmo concludit, linteolis involvi- tur. Ita mori cepit vix dum natus; & an non millies, ter millies, & planè sepius est mortuus in illis membris suis, quæ Herodiana fira immansimè transfixit? sed nec iste noster parvulus suum sanguinè negabit. Ex- pectate paululum. Iam lacrymas velut obides mittit, post annos non multos omnem salurus sanguinem.

§. V.

AVGVSTINVS.

DOMINUS noster IESVS Christus, charissimè, qui in æternum est cunctorû creator, hodie de Ma- tre nascendo factus est nobis Salvator. Natus est no- bis hodie in tempore per voluntatem, ut nos perdu- cat ad Patris æternitatem. Factus est Deus homo, ut homo fieret Deus. Ut panem Angelorum manduca- ret homo, Dominus Angelorum hodie factus est ho- mo. Hodie impleta est propheta illa, quæ dicit: Ro- rare cali desuper, & nubes pluant justum: aperiatû terra, & germinet Salvatorem. Factus est igitur qui fecerat, ut in- veniretur qui perierat. Sic enim in Psalmis homo confitetur: Priusquam humilarer, ego peccavi. Et iterum: Erravi sicut ovis, que perivi. Peccavit homo, & factus est reus. Natus est homo Deus, ut liberaretur reus. Homo igitur cecidit, sed Deus descendit. Cecidit homo mi- serabiliter, descendit Deus misericorditer. Cecidit homo per superbiam, descendit Deus cum gratiâ. Sic namque Mater Domini ab Angelo audivit: Ave gra- tiâ plena, Dominus tecum. Qui natus est primò sine ma- tre in cælis, hodie natus est sine patre in terris. O mi- racula! ô prodigia! fratres mei, naturæ jura mutan- tur in homine. Deus nascitur, Virgo sine viro gravi- datur, viri nesciam sermo Dei maritat. Simul facta est Mater & Virgo; Mater facta sed incorrupta, Vir- go habens Filium, nesciens virum. Semper clausa, sed non infœcunda. Virgo concepit, sola vulnere nostro medicinam parere potuit, quæ non ex peccati vul- nere germen piæ prolis emittit.

O mira & inexplorata compago! ô nova & inau- dita commixtio! Deus qui est, & qui erat creator, fit creatura. Qui immensus est, capitur: divites consti- tuens, pauper efficitur: incorporeus, carne vestitur, sermo crascescit: videtur invisibilis, palpatur impal- pabilis, comprehenditur incomprehensibilis, immor- talis occiditur. Quem cælum & terra benedicit, in præsepio angusto collocatur. Numeratur in sæculo, qui est ante sæcula. Christus IESVS heri & hodie, idè ipse

Tom. II.

& in sæcula. Heri dixit propter mortalitatem, hodie pro- pter æternitatem. Meritò hodie locuti sunt cæli, gratu- lati sunt Angeli, pastores jucundati, Magi invita- ti, Reges turbati, Martyres coronati, dæmones effu- gati. Igitur cum gaudio dicamus sanctæ Virgini Ma- riæ Matri Domini nostri I E S V Christi dicamus, & non confundamur: Lacta Mater Christum, & Do- minum nostrum & cibum. Lacta panem de cælo ven- nientem, & in præsepi positum, velut porum cibaria jumentorum.

§. VI.

AVCTOR.

EN igitur veri Salomonis lectulum, quem non sexaginta bellicosi heroës, sed geminæ cingunt pecudes, quæ omnem palatinam turbam aulicûmque famulitium supplet.

Videte verum Iacob, qui post solis occubitu- quem quærit, & pro pulvillo saxum capit, subster- nit. His, inquit Philo, pro cubili pretioso & solum herbidû, pro stragulo congestæ frondes & folia, pro pulvino saxum ali- quod aut tumulus paulo acclivior. Nos omne genus vo- lucrum plumis viduamus, ut somnum nostrum mul- ceamus. Creator omnium, animantium semesis sti- pulis incumbit, præsepiolum viminè crate confer- tum, stramento lectum premit. Quam bene liberalis & sapiens natura providit animalibus? sua vulpeculis latibula, sui sunt aviculis niduli, solus rerum condi- tor tuguriolo alieno hospita-ur.

De Heliogabalo Imperatore Romano Lampridius, Primus omnium, inquit, privatorum torosaureis toralibus textit. Primus mensas & capas argenteas cum cacabis habuit; solido argento lectos triclinares & cubiculas fecit. In Domini IESV natali domo, non capsa, non cacabus, non mensa, sed nec lectio- ulla fuit argentea; nil argenti habuerunt tanti Regis cubilia. Nihilominus ea calidissimis affectibus con- tueri desiderans Chrysothomus, O si mihi, ait, liceret vi- dere illud præsepe, in quo Dominus jacuit. Nunc nos Christiani, ni quasi pro honore vulimus luteum, & possumus argenteum: sed mihi pretiosius illud est, quod ablatum est. Qui in isto præ- sepi natus est, aurum condemnat & argenteum.

Rem miram & inter prodigia numerandam nar- rat Ioannes Nyder Theologus insignis & Ecclesia- ftes. Ego fidem penes auctorem esse jubeo, cuius ver- ba optimâ fide adnumerabo. Ita scribit: Sunt vix duodecim anni elapsi, quòd non multum à civitate Nurenburgensi, in dicecesi Bambergensi pomus cre- vit in loco campestri & communi, quæ multis annis, ut sequitur, in vigore permanfit. Hæc autem arbor super omnia, quæ nostris audivimus temporibus, mi- rabilis conditionis extitit. Nam in æstatis principio, in vere videlicet floruit, fronduit, & verus autum- num more aliarum arborum poma fructificavit. Por- tans annuatim in austerrimâ & inclementissimâ hyme- semper & solum in nocte Nativitatis Christi, quando Virgo virginum salvo integritatis flore Dei genuit filium, pomella virentia in quantitate artûs unius virilis digiti produxit. Est autem pro tunc pa- tria ad duos menses antea, & post ad totidem, & esse solet nivibus profundis recta, congelationibus clau- sa, & ventis rigidissimis perflata, & incômoda eadem omnia fructu unâ cum arboribus patiuntur eodem tempore. Stuporem autem augebat prodigii, quòd nec antea nec postea, sed dumtaxat præfata nocte sa- cratissima pomella germinata sunt. Non enim sicut arbores hortenses ceteræ simo nutriebatur, non cir- cumfodiebatur sarculo, nec sepi circûdabatur aliqua. Solebant propterea tempore annuo de civitate Nu- renburgensi, & adjacentibus locis dicecesis Bambergensi

D d 3

geni

Continu & arte nobilis. De quo thesauro explicatissime Be- nediectus Pererius: Quæ summa, inquit ad rationem nostratis pecuniæ redacta conficit millies & octies centena millia aureorum, seu centum & octo millio- nes. Ita Perfarum Reges habitârunt, hæc eorum cubi- cula & conclavia, hæc cervicalia, hæc scamna suppe- dancea. Quid horum habet Iudæorû Rex Bethlehemi natus, quod illius est cervical, quod suppedaneû sca- bellum? Magnificas quidem voces divini Psaltæ au- divimus: Pulchritudô agri mecum est. Si esuriero, non di- cam tibi: meus est enim orbis terra, & plenitudo ejus. Hæc dicere supremi tantum Regis est. Sed quænam hæc mutatio? non jam pulchritudo agri, sed turpitude stabuli cum illo est: non orbis plenitudo, sed summa rerum omnium penuria ad hujus Regis cunas cernitur. Et considera mihi, obsecro, nascentis lectulum, morientis thalamum, tumulum mortui. Inter pecu- des nascitur in præsepi, inter latrones moritur in cruce. Mortuus in tumulû defertur non suum, sed quem suo magistro viri nobilis & Senatoris ab Arimathæa pia liberalitas concessit in supremi honoris testimo- nium. Ita qui terram palmo concludit, linteolis involvi- tur. Ita mori cepit vix dum natus; & an non millies, ter millies, & planè sepius est mortuus in illis membris suis, quæ Herodiana fira immansimè transfixit? sed nec iste noster parvulus suum sanguinè negabit. Ex- pectate paululum. Iam lacrymas velut obides mittit, post annos non multos omnem salurus sanguinem. §. V. AVGVSTINVS. DOMINUS noster IESVS Christus, charissimè, qui in æternum est cunctorû creator, hodie de Ma- tre nascendo factus est nobis Salvator. Natus est no- bis hodie in tempore per voluntatem, ut nos perdu- cat ad Patris æternitatem. Factus est Deus homo, ut homo fieret Deus. Ut panem Angelorum manduca- ret homo, Dominus Angelorum hodie factus est ho- mo. Hodie impleta est propheta illa, quæ dicit: Ro- rare cali desuper, & nubes pluant justum: aperiatû terra, & germinet Salvatorem. Factus est igitur qui fecerat, ut in- veniretur qui perierat. Sic enim in Psalmis homo confitetur: Priusquam humilarer, ego peccavi. Et iterum: Erravi sicut ovis, que perivi. Peccavit homo, & factus est reus. Natus est homo Deus, ut liberaretur reus. Homo igitur cecidit, sed Deus descendit. Cecidit homo mi- serabiliter, descendit Deus misericorditer. Cecidit homo per superbiam, descendit Deus cum gratiâ. Sic namque Mater Domini ab Angelo audivit: Ave gra- tiâ plena, Dominus tecum. Qui natus est primò sine ma- tre in cælis, hodie natus est sine patre in terris. O mi- racula! ô prodigia! fratres mei, naturæ jura mutan- tur in homine. Deus nascitur, Virgo sine viro gravi- datur, viri nesciam sermo Dei maritat. Simul facta est Mater & Virgo; Mater facta sed incorrupta, Vir- go habens Filium, nesciens virum. Semper clausa, sed non infœcunda. Virgo concepit, sola vulnere nostro medicinam parere potuit, quæ non ex peccati vul- nere germen piæ prolis emittit. O mira & inexplorata compago! ô nova & inau- dita commixtio! Deus qui est, & qui erat creator, fit creatura. Qui immensus est, capitur: divites consti- tuens, pauper efficitur: incorporeus, carne vestitur, sermo crascescit: videtur invisibilis, palpatur impal- pabilis, comprehenditur incomprehensibilis, immor- talis occiditur. Quem cælum & terra benedicit, in præsepio angusto collocatur. Numeratur in sæculo, qui est ante sæcula. Christus IESVS heri & hodie, idè ipse

Handwritten notes on the right margin, including 'Lacta Mater Christum' and other fragments.

gens plures praefectorum fide dignissimi testes accurrere, & tota vigilare nocte, ut rei veritatem comprobarent. Est enim per omnia similis arbor in alio loco dicta diceffis. Vidi ego praefentari ad videndum in oppido Forchaim dicta diceffis eisdem poni pomellum Magistro Ordinis nostri Generali Bartholomæo Texerii. Fuerunt praeterea tempore Constantiensis Concilii in eodem plures viri fide digni, praefertim Dominus Episcopus Kigenfis, Doctor divini & humani juris reputatissimus, qui testes huiusmodi prodigii existentes, multos hæc credere fecerunt, qui antea fidem de eo negabant penitus. Idem hæc praefente propositum est pari modo in loco Basiliensis Concilii Gram multis Doctoribus sacrae paginae & juris Canonici, ac artistis & philosophis. Nec ab aliquo audivi, qui merè naturali hoc posset operi rationabiliter attribuere.

*Ioan. Nyder
l. 4. Formi-
cartii, c. 6.
med. mihi
pag. 289. &
segg. Edius
Duaci à
Georgio Col-
venorio Th.
Professore &
librorum in
Academia
Duacena
Vistatore,
an. 1602.*

Huic aliud idem scriptor sequenti paginâ subjun-
gens: A Domino Bertholdo presbytero, inquit, plu-
rimùm iterato, & devoto, ac fide digno, qui in
diceffi Eyfetenfi aliquando inquisitor hereticæ pra-
vitatis extitit, hoc, quod sequitur, audivi. Solebat
hic multum superstitiosa odisse & persequi, utpote
zelator fidei præcipuus. Audierat autem, quòd qui-
cumque ipsâ die Nativitatis Christi, vel in vigiliâ,
micas panis, quæ fidelium mensæ superessent, quo-
modocumque in incertum projiceret in aliquem
hortum, non obstante, quòd ibi antea flores, qui
vocantur in Teutonico *Dingelblumen* numquam cre-
visset, radicem fixissent, nec feminati essent, tam-
en sequenti proximâ æstate flores praefati ibi ger-
minarent & florerent apertè. Probavit igitur hoc
propriis manibus prædictus dominus Bertholdus, &
veritatem rei cõperts est, ita flores crevisse, ut præ-
dictum est. Sunt autem flores coloris crocei, quo-
rum semen est quasi circularis figura.

An ista usquequaque certa, ego hic non disputem.
De utroque sitam ipsè iudicium apponens auctor:
De ultimo, inquit, si verum est, sicuti de primo,
nullam video fidei iacturam imminere. Imò eam fidem
promovere, quâ credimus Christum florem stir-
pis Iesæ ex tempore natû esse de intactâ Virgine si-
ne humano semine, cui primum & ultimum de præ-
fatis mirabilibus alludit. Et prout in Concilio Con-
stantiensi à quodam Professore Theologiae percepi,
Dei sapientia verisimiliter ista fecit in loco nudis &
simplicis populi, ut ab arbore oculis hominum pro-
positâ facilius manu ducerentur ad pronius & de-
votius credendum articulos Christi Nativitatis &
Humanitatis.

Vis autem nosse, ô Christiane, quibus tu vestibus
induaris? Tui Domini pannos aspice. Vis nosse, quas
delicias seferis? Christi cunas intueri. Vis nosse tui
supercilii occultos fastus? domum natalitiam tui Re-
gis contemplare. Hæc te regitâ metire. Hæc dicit Do-
minus, ait Ilias, *gratis venundati estis & sine argento redimemini.* Heu quàm vili, quàm & gratis venundamus nos ipsos! plerumque spurcâ & brevi voluptatula. Christus igitur non aureis nummis, sed lacrymis, gemitibus, tormentis adest nos redempturus. Hac pecuniâ plenus est faccus ille Humanitatis. Iam plorat, jam & acerba tolerat ob peccata tua, & tu
Id. c. 51. v. 9. etiânum peccas? *Consurge, consurge, induere fortitudinem brachium Domini,* vociferatur vates Hebræus. Sed en & infirmum, & ligatum est. Sed adhuc & infirmo & ligato sunt arma. Quænam illa? Quæ Psal-
Ps. 44. v. 6. tes celebrans, *Sagitta tua,* inquit, *acuta,* populi sub te cadent. Cerne Iudæos in pastoribus, cerne gentes in Magis ante hunc Puerum cadentes. Sed quibus fixi
Ad Tit. c. 3. vers. 4. sagittis cadunt? Humanitatis & amoris. *Benignitas & Humanitas apparuit Salvatoris nostri Dei.* Quis nimum

A hunc amorem Numinis in tenebrôsâ specu vagientis consideret, & amoris igniculos non sentiat? sed hæc non æquâ lance perpendimus; non consideramus ista, ideo non ardemus. *Hoc festum,* ait Nanzianzenus, *non carnaliter celebrandum nobis est, sed spiritaliter, & alta consideratione. Verba nostra bona sunt, quia jam Verbum in carne est.*

Temulentus Rex Balthazar inter epulas laudabat deos suos aureos & argenteos. Nos aliter longè festos dies agitemus; laudemus Deum nostrum non argento, non auro, sed carne, sed pannis nostri causâ vestitum. Illi ante deos suos ponebant cibos, quos sciverant non absumendos; nos pecuniis & cibis juvenus egenos, Dei amicos, à quibus nos scimus in æterna tabernacula recipiendos.

Verùm ideo Christus in extremam sese paupertatem dimisit, ut suos omnes, qui cum paupertate ærumnis colluctantur, firmaret. Cum tres Hebræi proceres in Babylonicam fornacem mitterentur, descendit ad eos quartus similis filio Dei; hinc illi flammarum mediis à flammis illæsi. Nunc autem non Angelus Dei Filio assimilandus, sed ipse Deus Filius, ad nos semet submitit, ut nos in adversis omnibus, & adiutor esset & socius. *Parum erat,* ut loquitur Augustinus, *hortari nos verbo, nisi firmaret exemplum.* Nec facile dictum est, quantum hæc una res animam ad omnem patientiam erudiat. *Magna gloria,* qui Dominum. Idcirco Paulus, *Per patientiam,* inquit, *curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in aucterem fidei & consummatorem IESUM,* qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem. Iam in cunis sustinet. Cum enim venerit abolere noxas, primo aggressu harum radices, divitias & delicias, paupertate sustulit.

§. VII.

AVGVSTINVS.

S Aluator noster, inquit, natus de Patre sine die, per quem factus est omnis dies, voluit in terrâ habere natalem diem, quem hodie celebramus. Quisquis hunc diem miraris, æternum mirare potius omnem diem permanentem, omnem diem creatum, in die hodierno nascentem, à malitiâ diei liberantem. Adhuc mirare: Quæ peperit, & Mater, & Virgo est: quem peperit, & Infans & Verbum est. Meritò cæli locuti sunt, Angeli gratulari, pastores lætari, Magi invitati, Reges turbati, parvuli coronati. Lacta Mater cibum nostrum, lacta panem de cælo venientem, & in præsepi positum velut pium cibaria jumentorum. Propheta cecinerunt Conditorum cæli & terræ, in terrâ cum hominibus futurum; Angelus annuntiavit Creatorem carnis & spiritûs in carne venturum. Salutavit Ioannes ex utero in utero Salvatorem: Simon senex Dominum agnovit infantem: Anna vidua Virginem Matrem. Hæc sunt testimonia Nativitatis tuæ Domine IESV, antequam tibi fluctus subtermerentur calcanti, cederent imperanti, antequam ventus te jubente siluisset, mortuus te vocante vixisset, sol te moriente palluisset, terra te resurgente tremuisset, cælum te ascendente patuisset, antequam ista & alia mirabilia jam juvenilis tui corporis ætate fecisses. Adhuc in manibus Matris portabaris, & jam Dominus orbis agnoscebaris.

§. VIII.

AVCTOR.

Infans cum nasceretur (quod Iulius obsequens narrat inter prodigia) Infans, inquam, cum nasceretur, dixit, AVE. Infantum alius adhuc semeltris in foro boario Romæ triumphum proclamavit, quod
LIVIVS

§. IX.

AVGVSTINVS.

VBique Christus Dominus pulcher occurrebat. Pulcher in cælis, pulcher in terris, pulcher in Patre Verbum pulcher in matre caro & Verbum: Pulcher in utero Virginis, ubi non auisit divinitatem, cum suscepit humanitatem: quia cum hic esset, cum manibus portaretur, lætati sunt cæli, gavisii sunt Angeli, Magos stella direxit, adoratus est in præsepio, cibaria mansuetorum, adoratus est in templo puer Christus à sene Simeone, gestatus est in ulnis, à quo ipse regebatur. Pulcher ergo Christus in miraculis, in flagellis, in sermonibus, in verberibus pulcher, non curans mortem, & mortuos suscitans. Pulcher in ligno, pulcher in cælo, pulcher & in sepulchro. Quis igitur, charissimè, non admiratur, non adoret primum & novissimum, initium & finem, *α & ω*? Quis, inquam, non adoret, per quem respiravit dies, effugatae sunt ombrae? Natus est Imperator, ut ablueretur peccator. Sic enim scriptum est: *Infirmi mundi elegit Deus, ut confundat fortia.* Dominus enim **I E S V S** Christus, per carnem quam suscepit, tribuit nobis magnam spem, magnam consolationem, magnam gratiam. Natus est quod non noveramus, lactatus est à matre, suxit quod noveramus. Mercatus est à nobis, quod hic abundat, nasci & mori. Resurgere, & in æternum vivere, non hic erat. Invenit hic viles merces terrenas, & terrestribus attulit peregrinas & cælestes. Si expavescis, o quisquis es auditor, mortem Christi, ama resurrectionem Christi. Multi quidem contempserunt humilem Christum, & non pervenerunt usque ad altitudinem Christi. Qui autem adoraverunt humilem, invenerunt excelsum.

§. X.

AVCTOR.

Optimus ille Albanensis Episcopus Matthæus, cujus res gestas Petrus Cluniacensis Abbas memorat, ipsa sacratissima Christi nascentis nocte sub auroram finiit vitam. Noctis medio cum æra concitarent, ager in fatali lectulo sese atollens, & quo potuit gestu & voce in cælestem lætitiâ erumpens, Christus, ait, natus est nobis: *Gloria in excelsis Deo*; totumque illum hymnum pronuntiavit. Iamque aurora viciniore ad crucifixi signum versus, veluti præsentem Christum cerneret: *Mi amantissime Iesv*, inquit, cum veniâ tuâ moriar hac nocte, quâ tu nasci dignatus es. Hæc ultima erant decumbentis verba. Cumque jam luceceret, & in templo illud festæ diei proprium cantaretur: *Lux fulgebit hodie super nos*, &c. Matthæus animam efflavit æternâ luce vestiendam. Quid verò beatus ille Cluniacensis Abbas Petrus pervigilio Christi nascituri suis ad pietatem excitandis dixerit eadem ipsemet scriptione perceret.

Suidâ teste, cygælus avis marina adeo est infirma, ut ipsa sibi nidulum construere non possit, & idcirco in alienis cogatur nidis parere. En infantulum divinitissimum, sed en aviculam simul infirmissimam in vili angustoque nidulo & quidem non suo habitantem. En granum sinapis nimis quàm minutum, sed crescit in arborem crucis, & capite cælum feriet. De hoc Ambrosius, *Nascendo, inquit, in hominem humiliatus ut granum est, ascendendo ad cælum exaltatus ut arbor est.*

D d 4

Cum

Livius & Valerius stantur. Captis à Cyro Sardibus, A cum unus è numero Persarum, in eadem Cræsi Regis concitato ferretur impetu, Cræsi filius loquendi usum etiamnum defecit, sed velut oblitus quid sibi nascenti fortuna denegasset, ne Cræsum regem occideret, proclamavit, eaque voce, jam pæne impressum jugulo mucronem, revocavit. Ita qui ad id tempus sibi vixerat mutus, saluti patris factus est vocalis. Briccius a Turonenis antistes, infantuli, quem sacro fonte tinxerat, testimonio est usus tuenda innocentia sua. Cum Sigebertus b infans, filius Dagoberti regis, die quadragesimo post natalem à divo Amando Christianorum ritu ablueretur, voce clara respondit, Amen. c Anno millesimo centesimo decimo septimo apud Cremonam infantulus in cunis jacens, matrem, quæ familiæ cibum parabat, vocibus articulatis monuit, Deum humanæ impietati iratum graves penas constituisse in tot noxios, sed Dei Matrem magnis precibus obfistere. His dictis denuo cōticit. Hi infantes prodigiosè locuti; noster infans prodigio longè majori obmutuit. Æternum Verbum sine verbo, sine voce fuit. Quod est hoc verbum? ait Augustinus d, quod dicturus antea non silebat, quo dicto non silit qui dicebat? Quod est Verbum sine tempore, per quod facta sunt tempora, Verbum quod labia nullius aperuit caprum, vel clausit finitum; Verbum quod initium non habet ex ore loquentium, & aperit ora nutorum; Verbum quod linguarum gentium disertis non fit, & linguas infantium disertas facit?

Sed liceat interrogare: Vbi est, Puer divinitissime, ubi est cærulea cyclus illa, quæ totum convelat cælum? jam eâ indiges, hyems est. Vbi sceptrum quod suis relidere manibus credit Augustus? Vbi est, quem creasti, mundus? Ita Deum Ægyptii pingebant, tunicâ velatum cæruleâ, capite aas, sceptrum, & lævâ cingulum ferentem, ore ovum emittentem. Veste sublimem Dei vitam, sceptro imperium in omnes, cingulo Providentiam, ovo mundum adumbrabant.

Iam olim canit Moyses: *Dominus de Sinai venit, & de Seir ortus est nobis; apparuit de monte Pharan, & cum eo sanctiori militia. In dextera ejus ignea lex. Dilexit populos, omnes sancti in manu illius sunt; & qui appropinquanti pedibus ejus accipiunt de doctrinâ illius. Iam & tempus & locus invenit, ut parvuli infuicissimi pedibus appropinquemus. Consciamus nos in pedes, & ad specum cælestis puerperii consciam cum Pastoribus festinemus. Laudare nomen sanctum ejus; lætetur cor quærentiam Dominum: Benedictus Dominus Deus Israël ab æterno usq; in æternum. Et dicat omnis populus, Amen, & hymnum Deo.*

Lætentur cæli & exultet terra. Deus olim per universam terram carbonibus desolatorios ignitos sparferat; nunc aurum divinitatis imagine signatum pluit largissimè. Nunc montes & colles stillant dulcedinem, mellisui cæli novù rorant manna, olei rivis scaturiunt petrae. Iam suum vetusto vulnere paratissimum è cautibus fluit malagma. Sigebertus Gemblacensis memorat anno millesimo centesimo quadragesimo secundo, die Nascentis Christi anniversario, mel roris instar de cælo stillasse.

Alexander Rex Macedo, quod Iustinus prodit, desiliens equo Lysimachum hastæ cuspidè ita in fronte vulneravit, ut sanguis aliter claudi non posset, quàm diadema sibi ademptum Rex, alligandi vulneris causâ, capiti ejus imponeret. Quod auspiciam primum regalis Majestatis Lysimacho fuit. Simile narratur de Trajano Imperatore, qui suâ veste confessa militum vulnera jussit obligari. Ad sanguinis torrentem, qui è nostris fluebat vulneribus, sistendum, non aptiores erant fasciæ illæ quàm Nascentis Christi; his nostra vulnera sunt obligata, certè aliter numquam coalitura.

Handwritten notes in the right margin, including "Luce in cælo" and other illegible scribbles.

Cum leprosi Samariae opulenta Syriorum castra, ex vano metu deserti reperissent, dixerunt ad invicem: *Hæc dies boni nuntii est, si tacerimus, sceleris arguemur. Quænam hæc dies? De qua Elifæus, Cras, ait, modus simile uno statere erit.* In Bethlehem domum Cerealem & panariam è cælo panis vivus pretio vilissimo vendendus venit. Hic panis omni humanae genti toti terrarum orbi sufficiet in alimoniam bundatissimam, nec tamen omnis hæc annona plaris vendetur quam triginta argenteis. Hanc nobis felicitatem, si possent, Angeli inviderent. Et certè Lucifer cum suis invidit, Intum scitè compositum supra Angelos evehendum. Angelorum ceteri non amplius se adorari ab homine passi, cum Christus expressè dixerit Magdalenæ: *Vade ad fratres meos, & dic eis: Ascendo ad Patrem meum & Patrem vestrum.* Hæc igitur dies planè boni nuntii, hæc dies nuntii est optimi, quam & Angeli & Prophetæ omnes nuntiaverunt.

Christus l. f. hist. c. 14. pag. 171.

Rex Macædo Alexander interiorum Persidis regionem penetraturus, multis imbris, & prope intolerabili tempestate vexatus, procedere tamen, quò intenderat, perseveravit. Ventum erat ad iter perpetui obitum nivibus, quas frigoris vis gelu adstrinxerat: locorumque squalor & solitudines invia fatigatum militem terrebant, humanarum rerum terminos se videre credentem. Omnia vasta sine ullo humani cultus vestigio attoniti intuebantur: & antequam lux quoque & cælum ipsos desicerent, reverti jubebant. Ceterum ipse Rex equo desiliit, pedesque per nivem & concretam glaciem ingredi cepit. Erubuerunt non sequi primum amici, deinde copiarum duces, ad ultimum milites: primusque Rex dolabrâ per glaciem iter sibi fecit. Exemplum Regis ceteri imitati sunt. Nos Regis nostri exemplum cernimus, sed quis imitatur? Extremam ejus paupertatem & pannos videmus, sed quis ideo insolentem vestitum abjicit? Opum contemptus in oculis est, sed quis ideo amare opes desinit? Specimen humilitatis absolutissimum intuemur, sed quis illud imitari conatur? Hæc verbis laudamus, alia monstramus factis. Aut Regem tuum, Christiane, præeuntem sequere, aut tuum esse Regem negâre.

Christus descendit de cælo ut humilitatè, patientiâ & amore paupertatis nos doceret.

† *Crucem.* Scenderet cathedram †, è quâ orbem universum ad Humilitatis & Patientiæ mores erudiret. Vbi estis ergo, discipuli? Audite mutum Doctorem obedientiæ leges facundissime tradentem.

Fecit cælestis Pater, quod nonnumquam eruditus Geometriæ doctor tentare cogitur. Hic cum animadvertit, discipulos ea parum capere quæ tradit, demum è cathedrâ descendit, atque in arenâ & pulvere describit circino jam dicta, ut vel oculi capiant, quod aures non admiserunt. Humilitatem, patientiam, amorem paupertatis, jam olim Prophetarum scriptis docebamur. Sed hem! indociles discipuli vix quidquam horum capiebamus. Denique Humilitatis Magister è cælo descendit, ut illius lineas in terrâ depingeret, ad ea vel ipsis oculis imprimenda, quæ aures effugissent. Quin ergo tandem aliquando discimus, quæ cælestis tradit præceptor?

Gen. c. 24. v. 63. & seq. *Egressus fuerat Isaac ad meditandum in agro inclinatâ jam die. Hunc ubi Rebecca peregre adveniens contempxit, puerum interrogans, Quis est ille homo, ajebar, qui venit per agrum in occursum nobis? Cui puer: Ipse est Dominus meus. Mox Rebecca de camelo descendit, & rollens pallium suum operuit se. En Christiane sponsum animæ tuæ Isaacum obedientissimû, vide in occursum venit tibi meditabundus. Et certè meditator grandia. Hanc namque altissimam paupertatem, quam tolerat, aliâ*

multò altiore cumulabit; jam lacrymas fundit, paulò post sanguinem fusurus. Et tu egregius scilicet, quem te jactas, imitator Christi, etiamnum gibboso tuo camelo veheris, æstimari cupis, favores colligis, honores ambitione plurimâ undequaque venaris? En infantulus, quem in stibulo cernis, ipse est Dominus tuus. Non erubescis tam contrariis studiis te ab ipso divertere? quin tandem aliquando descendis de tuo camelo, atque humilitatis pallio te involvis, & pompas mundi despicias? Quod & Petrus Damianus instillans, Nam & ipse, inquit, conditor Angelorum, dum Petrus in præsepio vagiens reclinatur, non ostro vel togis rutilantibus operis, sed vilibus legitur panniculis involutus. Erubescat ergo terrena superbia, confundatur & obstupescat arrogantia redempti hominis, ubi mox erumpentibus radiis, exortu coruscet humilitas Redemptoris. Ergo elige quod elegit Christus, & non errabis. Melius est desipere cum Christo, quam cum mundo sapere.

§. XI.

AUGUSTINVS.

Rogo vos, fratres charissimi, ut libenti animo sermones, quos Dominus dabit, suscipiatis in hac dulcissimâ die: in quâ compunctio etiam infidelibus venit, in quâ misericordiâ tangitur impius, veniam sperat compunctus, reditum non desperat captivus, remedium desiderat vulneratus, in quâ nascitur Agnus, qui tollit peccatum mundi. In cuius Nativitate qui conscientiam puram habet, dulcius gaudet: qui miseram, attentius timet. Qui bonus est, affectuosè orat; qui peccator, devotissime supplicat. Dulcis dies, verè dulcis, & cunctis poenitentibus veniam portans. Promitto vobis, filii, & certus sum, quia in hac die, si quis ex corde poeniterit, & ad vomitum peccati reversus non fuerit, quodcumque petierit, dabitur ei: tantum in fide non dubitet, delectationem non repetat. Hodie totius mundi peccatû tollitur, & peccator desperat? sed videte qualis debeat esse poenitentia: quia multi assidue se dicunt esse peccatores, & tamen adhuc illos delectat peccare. Professio est, non emendatio. Accusatur anima, non sanatur. Pro-nuntiatur offensa, non tollitur. Poenitentiam certam non facit, nisi odium peccati & amor Dei. Quando sic poenites, ut tibi amarum sapiat in animo, quod antè dulce fuit in vitâ, & quod te prius oblectabat in corpore, ipsum te cruciat in mente, jam tunc bene ingemiscis ad Deum, & dicis: *Tibi soli peccavi, & malum coram te feci.* Bene, tibi soli peccavi, quia tu solus es sine peccato. Bene tibi soli peccavi, quia nullus hominum sine peccato: & ideo tibi soli peccavi, quia nullus est sine peccato. Da Domine misericordiam misero, qui tam diu pepercisti criminoso. Inclinet ad remedium humilitas poenitentis, quem permovere non potuit diuturnitas peccantis peccatoris. Dic illi in fletu cordis: Aspice infelicè pietas immensa, respice crudelè misericordia publica. Desperatus ad omnipotentem venio, vulneratus ad medicum curro. Serva pietatè mansuetudinis, qui tam diu suspendisti gladium ultionis: dele numerositatem criminum multitudinem misericordiarum. Ista est, filii, vera poenitentia, quando sic convertitur quis ut non revertatur, quando sic poenitet, ut non repetat.

§. XII.

AVCTOR.

Ioannes * Zumarraga primus Mexicanæ civitatis Archiepiscopus, vir religiosissimus, in epistola, quam anno 1532. ad sui Ordinis congregationem Tolosâ celebratam dedit, testatur, in solâ urbe illâ Mexico,

xico dum diaboli cultus illic vigeret singulis quibusque annis plusquam viginti millia puerorum & puellarum diabolo fuisse jugulata in victimas, ut potissimum corda tot innoxiorum tyranno illi offerrentur. Res pæne incredibilibus, nisi ea signatis tabulis affirmaretur. Si tantam cordium multitudinem urbs unica quovis anno cacodæmoni obtulit, eaque prunis, velut thus adolenda imposuit, quid gravamur sium quisque cor consecrare, atque offerre orbis Servatori? Nil opus est cor offendum evellere

corpori; dum renemus, offerimus. Nam, quod præsul Hipponensis dixit, *Cor offertur moribus sanctis, cogitationibus castis, operibus fructuosus*. Avertendo à malo, & convertendo ad bonum. Damnando vitium, amando Deum, diligendo proximum, impendendo misericordiam miseris: quia & nos ipsi miseri fuimus, antequam redimeremur. Dimittendo illis qui in nobis peccant: quia & nos omnes sub peccato fuimus. Superbiam calcando: quia per superbiam primus homo dejectus est. Abjiciendo invidiam: quia per invidiam decepti diabolus genus humanum. Quæ cum ita sint, erigite animos vestros, & nullus sit, sive liber sive servus, sive ingenuus, qui non hodie Deo cor suum offerat, simul & reddat, quia nimis miserum est, ut Deo aliquid non offeramus de nostro, qui animam suam pro nobis posuit; & propter nos, cum esset æternus, carnem suscepit. Nunc itaque quicumque iram contra alterum tenet, tantum propter amorem Dei dimittat, & obtulit cor suum. Si quis consuevit jam longè diuturnitate in luxuriâ volutari, respiciat aliquando, & excutiat fordes suas per compunctionem, & clamet in corde suo in oratione secretius ad Dominum: Piissime Domine, misericordissime Deus, sufficiat mihi

hucusque peccavi, quod contempsi te, quod peccatoribus carnis meæ satisfeci, jam nunc te inspirante voveo, me à nequitia meâ convertere. Cum hæc fecerit, & iste obtulit cor suum. Si ita invidia tenetur fratris, & felicitate illius aut actione prosperâ non delectatur, quod est peccatum usque ad mortem, promittit & ipse in corde suo, meditaturum se potius actus bonos, quam livorem eundem habiturum: & cum fecerit, & ipse obtulit cor suum. Si quis verò sibi conscius est de homicidio, indicat sibi ipse in corde suo penitentiam, & vindicet in seipso malam conscientiam, & statuat sibi ante Deum cruciatum penitentia & spatium: & plenum animum veneno, quem antè effusio sanguinis proximi faucibus, cruciet per abstinentiam & humilitatem: & communicare nullatenus præsumat, ut non dupliciter se infelix damnet, dum in corde criminum horroribus pleno sacratissimum corpus Domini periculosè præsumit accipere. Quod si quis se talem agnoscat, & hæc fecerit, & ipse offert cor suum. Si quis fortè, ut assollet, detrudere semper consuevit, & aliorum actionibus obloqui, nec suas respicere, voveat hodie Deo in corde suo, & dicat: Hucusque de aliis dixi, me non insepexi, ego eram inferior, & alios miseros existimabam: & ideo nunc sufficit, quod peccavit lingua mea, amodò emendare delibero. Ecce, qui hæc facit, offert cor suum. Si quis crudelem se sentit, misericordiam animi voveat Deo. Si quis superbum, voveat humilitatem. Si quis vino nimium est deditus, sobrietatem voveat. Si quis seniori suo peccavit, veniam petat, & si ille non saperit, petere ille tamen dimittat. Et cum hæc omnia feceritis, charissimi, offerat Deo cor vestrum, & quasi remuneratis Christi.

Quis Deum esse tam humilè antehac scire potuit aut credere? Dixerat Athenis Paulus: *Deus qui segit mundum, & omnia quæ in eo sunt, hic celi & terræ cum sit Dominus, non in manu factis templis habitat*. Sed jam eò

res devenit, ut etiam in stabulo manu factò habitet. Hoc persuasit amor. Agefilaus Rex Spartanus miro in liberos suos affectu, cum pueris domi luserat. Vidit hoc amicorum quispiam, & obstupuit tantum Regem inter pueros velut repuerascere, & cum infantibus balbutire, ac pæne infantem fieri. Cui Rex, Hæc, inquit, vis amoris est. Nec enim levitatis hic lusus, sed pietatis videri debet illi, qui expertus est, quanto parentes filiorum ardeant amore. Ita reverè sapientissimum & fortissimum Deum, exercituum Dominum, solus amor infantem fecit mutum. Majestas & amor hæc optime conveniunt, & in unâ sede morantur, in unico infantulo.

O Dominator Domine Deus, misericors & clemens, patiens & multa miserationis, ac verax, qui custodis misericordiam in millia, qui auferis iniquitatem & scelera, atque peccata, nullusque apud te per se innocens est. Quis enim iste est, qui applicat cor suum, ut appropinquet tibi? Ergone credibile est, ut habitet Deus cum hominibus super terrâ? si caelum & celi caelorum te non capiunt, quanto magis deus ista, vel potius caula ista nec pecori satis apta? O Israël, clamat Baruch, quàm magna est domus Dei? Cuius devenit locum ejus, & quis intravit in thesauros ejus? Pastores invenerunt, intrarunt, cognoverunt de verbo, quod dictum erat illis de puero hoc. Vociferatur Hieremias: Fortissime, magne, & potentes, Dominus exercituum nomen tibi: magnus consilio & incomprehensibilis cogitatu, cujus oculi aperti sunt. Ah, quoniam ista transformatio est! jam nec fortis, nec magnus, nec Dominus, sed imbecillis, sed parvulus, sed servus est, & oculi ejus clausi sunt. Obtupescens Isaias, Qui sedet super gyrum terra, inquit, & habitatores ejus sunt quasi locustæ: qui extendit velut nihilum calos, & expandit eos quasi tadmuculum ad inhabitandum. Levate in excelsum oculos vestros, & videte quis creavit hæc. Qui educit in numerum militiam eorum, & omnes ex nomine vocat. Numquid nescis, aut non audisti? Deus sempiternus Dominus, qui creavit terminos terra: non deficiet, neque laborabit, nec est investigatio sapientia ejus. Sed ah! mutandus jam stylus. Admiranda rerum conversio. Jam vociferandum: submittite in imum oculos vestros, & videte Creatorem Infantem. Cæli opifex jam deficit, jam laborat, jam dolet, & facilis est investigatio inopie ejus. Terribilis Dominus, sed olim, & magnus vehementer, sed olim, & admirabilis magnificentia ejus, sed longè jam admirabilior parvitas illius & humilitas. Quantus ibi erat, inquit Augustinus, & quàm magnus, tam parvus factus est. Parvus factus parvos querebat. Quid est parvos querebat? Non superbos, non elatos, sed humiles & miseros colligebat. Majestas ibi latebat, ubi infirmitas apparebat. Ergo Cōstentini illi omnes, quoniam bonus, quoniam in seculum misericordia ejus; Benedicentes Dominum, exaltate illum, quantum potestis, major enim est omni laude. Exaltantes eum replemini virtute. Quis magnificabit eum sic, uti est ab initio? Multi abscondita sunt majora his: pauca enim vidimus operum ejus. Iam demum opificem ipsum videmus, sed fasciis ligatum, pannis involutum, in præsepiolo reclinatum.

Protoplastis jam furti reis tunicas pelliceas Deus pro indumentis dedit. Nunc Dei Filius eò paupertatis est redactus, ut non tantum domesticarum nec Scyticarum mustelarum, sed nec ovium nec agnorum longè viliores pelles habeat.

§. XIII.

AVGVSTINVS.

HVe itaque paululum aures & animos advertamus, si fortè valeamus aliquid congruum condignumque dicere, non ex eo, quod in principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum: sed ex eo quod Verbum caro factum est: si forte dicatur à nobis

Peri. Tim.
1.6. 199. a
1.4. ad he
1.1. 1.1. 1.1.

Aug. 16. 10.
de Nativitat.
Christi, ser.
mon. 3. de
temp. ser. 7.
pag. 214.
Cor. Deo
offerretur
moribus
sanctis &
cogitatio-
nibus ca-
stis.

Aug. 16. 10.
serm. 1. de
Nativitat.
Christi, ser.
1. pag. 11.

1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1.

Cur dies natalis Christi sit celebrandus. Isa. c. 53. vers. 8.

à nobis, per quod habitabit in nobis, si forte ibi possit esse dicibilis, ubi voluit esse visibilis. Propter hoc enim & istum celebramus diem, quo natus est dignatus ex Virgine, & in quo generationem suam fecit ab hominibus utcumq; narrari. In illa verò aeternitate, in qua Deus de Deo natus est, generationem ejus quis enarrabit? Ibi talis non est, qui solemniter celebratur. Neque enim transit anniversario volumine rediturus, sed manet sine occasu, quia non cepit ex ortu. Est ergo illud unicum Dei Verbum, illa vita, illa lux hominum, aeternus quidem dies: iste autem in quo humanæ carni copulatus est, & in quo tamquam sponsus processit de thalamo suo, nunc hodiernus, eras sit hesternus. Verumtamen hodiernus natus ex Virgine commendat aeternum: quia aeternus natus ex Virgine consecravit hodiernum. Quas itaque laudes charitati Dei dicemus, quas gratias agemus, qui nos ita dilexit, ut propter nos fieret in tempore, per quem facta sunt tempora: & multis servis suis in mundo minor esse aetate, ipso mundo antiquior sine vetustate: homo fieret, qui hominem fecit, crearetur ex Matre quam creavit, portaretur manibus quas formavit, fugeret ubera quæ implevit, in præsepi muta vagiret infantia, sine quâ humana muta est eloquentia? Vide, ô homo! quid pro te factus est Deus: doctrinam tantæ humilitatis agnosce, etiam nondum loquente doctore. Tu quondam in paradiso tam facundus fuisti, ut omni animæ vivæ nomina imponeres: propter te autem creator tuus infans jacebat, & nomine suo nec Matrem vocabat. Tu in latissimo fructuolorum nemorum prædio te perdidisti, obedientiam negligendo: ille obediens in angustissimum diverforium mortalitatis venit, ut mortuum quæreret moriendo. Tu cum esses homo, Deus esse voluisti, ut perires: ille cum esset Deus, homo esse voluit, ut quod perierat, inveniret. Tantum te pressit humana superbia, ut te non posset nisi humilitas sublevare divina. Celebramus ergo cum gaudio diem, quo peperit Maria Christum, & conjugata conjugii Creatorem, & Virgo virginum principem, & data marito, & mater non de marito, sed castior, quàm si de marito: Virgo ante conjugium, virgo in conjugio, virgo prægnans, virgo lactans. Sanctæ quippe Matrî omnipotens Filius nullo modo virginitatem natus abstulit, quam nasciturus elegit. Bona est enim fecunditas in conjugio, sed melior integritas in sanctimonîa.

Christus natus non abstulit à Matre Virginitatem quam nasciturus elegit.

§. XIV.

AVCTOR.

Aug. tom. 2. ep. 3. ad Volustianum.

Augustinus miraculum Christi nati explicans, Ipsa, inquit, virtus per inviolatæ Matris virgineæ viscera, eduxit membra infantis, qui postea per clausa ostia introduxit membra juvenis. Hic si ratio quæritur, non erit mirabile: si exemplum poscitur, non erit singulare. Demus Deum aliquid posse, quod nos scireamur investigare non posse. In talibus rebus tota ratio facti est potentia facientis.

Joan. c. 14. vers. 23.

Omnes Principum Regumque turres, castra, arces, palatia, terrarû orbis, cælum ipsum non satis dignum Deo habitaculum sunt; sed cor humanum, si sit mundum. Hinc illa Domini pollicitatio amplissima: Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Calum DEI sella, scabellum est terra.

Paracelsus Salisburgi humanatus est cum hoc epi-

Mundus ante adventum Christi veluti vilis urbecula fuit, quæ medicû suis expensis nequit alere. Iam adest medicus, qui non tantum podagram, hydropem, aliâque insanabilia corporis contagia, ut Philippus Theophrastus Paracelsus, sed ipsam etiam mortem, non ab ægro tantum, sed etiam à mortuo potest depellere. Iam Dominus non à longè, sed à propè est;

jam Emmanuel verus, jam nobiscum est Deus; imò unus è nobis est Deus.

Ioannes * Subdiaconus refert, unum aliquem è presbiteris Affectis elegantem parabolâ explicasse, quâ ratione Christus nostri causâ factus sit homo, puer, Lector, Subdiaconus, Diaconus, Presbyter, Episcopus. Verba scriptoris ista sunt: Propter te, homo, Salvator es natus; propter hoc venit Filius Dei, ut tu salvares. Factus est homo, manens Deus; factus est puer; factus est Lector, accipiens librum legi in synagoga, dicens: Spiritus Domini super me, propter quod unxit me; evangelizare pauperibus misit me. Factus est Subdiaconus: faciens namq; de sine flagellum omnes eiecit de templo oves & boves, & cetera. Factus est Diaconus: praecingens namque se linteo lavit pedes discipulorum suorum, praecipiens eis fratrum pedes lavare. Factus est Presbyter, & recessit in medio magistrorum docens. Factus est Episcopus, & accipiens panem benedixit ac fregit, & dedit discipulis suis, &c. Flagellatus est propter te, crucifixus & mortuus est; & tertiâ die resurrexit, & assumptus est. Omnia propter te suscepit in se, omnia juxta dispensationem omnia ordine, omnia consequenter est operatus, ut nos salvaret, & tu propter eum non coleras, quæ tibi veniunt toleranda.

premb. vitam cum morte mutavit. * Ioannes Subdiaconus è Graco bel. 4. numer. 8. apud Rosovejd, mibi pag. 658.

§. XV.

AVGVSTINVS.

Legit sibi, in quâ nasceretur, diem qui fecit omnem diem, & non sine gratiâ prælationis cæteris est diebus habendus hic dies, in quo Deus in hominibus docetur fuisse promotus. Denique ex hodierno accepti incrementum, & augmenta sumit cursus sui, qui eum ad gloriam Dei noscitur. Conceptus est enim æquinoctio verno, & natus est solstitio hiberno. Et quâ die conceptus est in utero Virginis, in ipsâ resurrexit ab inferis cum gloriâ passionis. Et in conceptu tamen, & in Nativitate ejus diei accepit incrementum, & nascente verâ luce, lucis & diei augmentatur officium. Adverte interea, fratres, adverte Dominum Sacramentum. In Nativitate ejus dies proficit, in passione deficit, quia à sexta à horâ tenebra facta sunt per totam terram usque ad horam nonam. Et quod imminutum est in passione, ampliatum est in resurrectione. Ecce est illud: Dies diei cruciat verbum, & nox nocti indicat scientiam. Dies Nativitatis diei passionis, & dies passionis diei resurrectionis. Nox Nativitatis nocti passionis, & nox passionis nocti resurrectionis annuntiat verbum. Illic natus, hic passum. In illâ Angelorum gaudium, in istâ totius mundi luctum, sed tamen omnium in resurrectione triumphum, quia in vesperum abundabit fletus, & ad matutinum lætitia. Vesperum passionis, quando sequabatur eum multitudine populi, & mulieres lamentabantur & plangebant. Matutinum resurrectionis, quo mulieres cum gaudio à monumento currebant, & discipuli cum gaudio ad monumentum festinabant. Elegit ergo hunc diem sibi ad Nativitatem, nobis ad felicitatem. Sibi ad obsequium, nobis ad gaudium. Sic enim pastoribus Angelus prædicavit. Ecce, inquit, annuntio vobis gaudium magnum, quod erit universa terra. Quare? quia natus est vobis hodie Salvator, qui est Christus Dominus. Ut merito à nobis hodie cantandum sit: Hic est dies, quem fecit Dominus, gaudeamus & lætemur in eo. Crescit ecce dies cum ortu nascentis, & lucrativo proventus, vel successibus momentorum, nos tamen imminuto curricula defectionem sentiunt opera tenebrarum. Die enim aeterno nascente, augmentum debuit dies temporalis accipere. Non ut dies aliquid nascenti conferret, sed ut ex nascente dies prærogativam incrementi vel felicitatis acquireret, & fieret

ret toti mundo festiuis, in quo verus Deus homo natus est in carne perfectus. Omnis ergo hujus Nativitatis schola, humilitatis est officina, patientiæ massa, virtutis agonia.

§. XVI.

AVCTOR.

Nascens Christi dies verè latissimus, verè dies quem fecit Dominus, imò quo Dominus factus est servus. Alphonus Rex Hispaniæ hoc ipso nati Servatoris die montus à suis ducibus, facile nunc & opportune hostes opprimi posse, respondit: Pluris ego hunc unum diem facio quam omnes victorias. Postea nihilominus felicissimè potius est victoriâ.

Idololatræ prisci deos suos ne ab se aliò commigrarent, catenis ferreis nonnumquam & aureis ligarunt. Ita Tyrii obsidione pressi Herculis simulacrum, quod magnâ religione venerabantur, catenâ aureâ vinxerunt, ne urbem desereret. Cæli architectus ut sese inter nos sponte habitaturum ostenderet, humanissimè passus est sibi vincula injici, ligari voluit, sed vinculis Adam, artubus humanis.

Lex est, ait recens scriptor, in urbis Sueviæ, ut si iurgantes à verbis ad manus deveniant, & gladios stringant, aliquis autem, licet eminus, vel puer tantum, aut muliercula inclamet, ~~non~~ nihilominus tamè audito pacis nomine, sed spreto, duellator audeat ferre, & hostem se profiteri, graviter & ad delicti modum quandoque capite puniatur. Natali nocte Servatoris Angeli è cælo cateratim advolantes proclamârunt pacem: *In terrâ pax hominibus*; & nihilominus nos homunculi nimis quàm temerarii eriamnum pugnamus & digladiamur? neque veris tantum malevolis & injuriolis nos invicem laceramus, sed ipsos nonnumquam dentes stringimus, manu & ferro in mutua lævamus vulnera. Vbiq; lites & rixæ, ubiq; bella & discordiæ. Pax, pax, ô viri feminæque, pax ab Angelis jam promulgata est. Capite lucemus, si post illam pacis promulgationem ruperimus pacem. Quid iurgia ferimus è iurgiis, quid æternis ademus odiis, orcinis potius modum arsurî flammis? O stulti filii Adam, qui contemnentis pacem, & vindictam appetentes aut gloriam, simul & pacem & vindictam gloriâque perditis. Pax jam cælo est, exturbato cum affectis Luciferis; pax & terræ sit, eliminato cum supplicii peccato.

Dixerat olim Deus de hominibus à se creatis: *Pœnitent me fecisse eos.* O æterne Pater, num adhuc dicis pœnituisse se quoddam hominè feceris in terrâ, illum presertim hominem, qui Bethlehemi jacet in præsepî? Iam certè voces audimus longè suaviores: *Hic est filius meus dilectus.* Per hunc dilectum planè filium & nos quoque non tantum in Dei servos, nec solum in amicos, sed reverà in Dei filios adoptamur, qui hostes eramus. Cum enim æterna Sapientia humanam sibi naturam admirabili prorius ratione archissimo velut matrimonio junxit, nos sibi pariter æterno amoris vinculo copulavit. Transivimus in affinitatem & cognationem obstupescendam.

Rex Macedo Alexander, quod Plutarchus memorat, post Persas tot præliis victos aureâ sellâ sub tentorio auro confedit coronatus, eodémque introductas centum Persides sponsas totidem Græcis & Macedonibus sponsis nuptum collocavit. Ita Rex primus hymenæu orsus potentissimis populis in amicitiam & fœdera coëuntibus, unus ipse sponsus tot nuptiarum auspex & conciliator, tot inter se gentes sociavit, Asiam Europæ junxit. Ceterum Alexander vestem Persicam, imò miscellaneum quemdam Persico & Macedonico amictum sumpsit, ut jam om-

nium Imperator eorum quos armis obtinuerat, animos sibi conciliaret, Macedones non offenderet.

Videre, quæso, Dominum Iesum Regem nostrum Ps. 118. v. 6. tamquam sponsum de thalamo suo procedentem, qui Philip. c. 2. cum in formâ Dei esset, in similitudinem hominum factus, & v. 6. & 7. habitu inventus ut homo. Sic Angelos & homines sic cælum & terram admirabili concordia devinxit. Non pigeat, obsecro, Deum nobis simile amare, qui amore nostri tabernaculum non aureum, quod Regem devinxisset, sed luteum subire, inter pecudes habitare, Virginis lac trahere, algorem hyemis ferre, paleis indormire sustinuit, & in suum hoc tentorium pauperimos quosque, non tantum humanissimè admittit, sed & ultro per cœlestes genios vocavit admittendos.

Hic ego si linguis hominum loquar & Angelorû, illius sacratissime noctis seu diei mira numquam satis explicavero. Cælum novam emittit stellam novo cursu per aëra festinantem, viderint Astrologi. Exercitus numquam antea visus jam in sublimi cernitur; milites non tela fundunt, sed cantica; viderint Duces & Imperatores. Pauperes & abjectissimi hominum opuliones Evangelium è cælo accipiunt; viderint opulenti & nobiles. Infans pauperimus ab Illustissimo Legato appellatur Dominus; Logistæ viderint & archigrammatei. Virgo parit; viderint Hebræorum Pontificum consistorium, imò ipsa viderit natura, quid ad novum hunc partum dicat. Hac ipsa nocte quâ Virgo peperit, à Saracenis strages horribilis edita Edessa, ob virginem civis Edessani violatam. Tragicam historiam ex fide recitat Carolus Sigonius de regno Italiae. Atque uti olim ob unicum Dinam Iacobi filiam vitiatam urbs Sichimorû Salem funditus est excisa, ita totum pæne Orientis regnum fuit perditum ob virginem unicum Armenii filiam stupratam Vigilate virgines, & pudicitia cautissimis studiis servate.

§. XVII.

AVGVSTINVS.

Exultate virgines Christi, consors est vestra Mater Christi. Christum parere non potuistis, sed propter Christum parere noluistis. Qui nec ex vobis natus est, vobis natus est. Verumtamen si verbi ejus memineritis, sicut meminisse debetis, estis etiâ matres ejus, quia voluntatem facitis patris ejus. Ipse enim dixit: *Quicumque facit voluntatem Patris mei, ipse mihi frater & soror & mater est.* Exultate viduæ Christi, quia fecundam fecit virginitatem ille, cui vovistis continentia castitatem. Exulta etiam castitas nuptialis, omnes fideliter viventes cum conjugibus vestris, & quod amissistis in corpore, in corde servate. Vbi jam non potest esse à concubitu caro integra, sit in fide virgo conscientia, secundum quam virgo est omnis Ecclesia. In Mariâ Christum pia virginitas peperit: in Annâ Christum viduitas parvum grandæva cognovit: in Elisabetha Christo conjugalis castitas, & anilis fecunditas militavit. Omnes gradus fidelium membrorum capiti contulerunt, quod ipsius gratiæ conferre poterunt. Proinde quia Veritas & Pax & Iustitia Christus est, hunc fide concipite, operibus edite: ut quod uterus Mariæ in carne Christi, agat cor vestrum in lege Christi. Quomodo autem non ad partum Virginis pertinetis, quando Christi membra estis? Caput vestrum peperit Maria, vos Ecclesia. Nam ipsa quoque & mater & virgo est: mater visceribus charitatis, virgo integritate fidei. Pietatis populos parit, sed ejus membra sunt, cuius ipsa est corpus & conjunx, etiam in hoc similitudinem gerens illius Virginis: quia & in multis mater est unitatis. Omnes itaque unanimes, castis mentibus & affectibus sanctis diem Natalis Domini celebremus.

Hodie

Hodie Veritas de terrâ orta est, Christus de carne natus est. Gaudete sollemniter, & sempiternum diem hodierno quoque admoniti cogitate, aeterna dona spe firmissimâ concupiscite, filii Dei esse acceptâ potestate præsumite. Propter vos temporalis effectus est temporum effector, propter vos in carne apparuit mundi cõditor, propter vos creatus est Creator. Quid adhuc mortales mortalibus rebus oblectamini, & fugitivam vitam, si fieri posset, tenere conamini? spes longè clarior effulset in terris, ut terrenis vita promitteretur in cœlis. Hoc ut crederetur res incredibilior prærogativa est. Deos facturus qui homines erant, homo factus est, qui Deus erat: nec amittens quod erat, fieri voluit ipse quod fecerat. Ipse fecit quod esset, quia hominem Deo addidit, non Deum in homine perdidit.

§. XVIII.

AUCTOR.

Editus est
Lutetia an-
no 1547.
apud Nicol.
Duissem.

Hostiensis Antistes Drogo de Dominicæ passio-
nis sacramento disserens, *Fecisti mihi Domine, in-
quit, de corpore tuo speculum animæ meæ.* Ut sturnus aut
plittacus humana verba discat imitari, magister in-
geniosus objicit ei speculum, ponè quod ipse stat, &
vocem ad aviû sonum inflectens verba format. Plittacus
speculum, & in eo sui imaginè cernens, ab alio
plittaco sibi simili verba, quæ audit, prolata credit,
ita longè facilius eadem, & ipse discit. Hanc artem in
ave docenda usurpatam Nazianzenus hoc metro de-
scribit:

*Quam visa in speculo sturni depicta figura
Edocuit, virg. ingemo præclarus & arte
Stans retro speculum, sturniq; in imaginè fallens,
Dum sua furivâ modulatur carmina voce.*

Christi
humanitas
est specu-
lum quod
hominem
objicitur.

Ita igitur Drogo: *Fecisti Domine, inquit, de corpore
tuo speculum animæ meæ.* Speculum, quod objicitur
hominem, est humanitas Christi, quâ Verbum æter-
num latens divina loquitur, divina patrat, ut homines
in istud speculum inspicientes, & imaginem sui cer-
nentes à terræ sordibus erigantur ad cœlestia, ad di-
vina.

Muret. l. i.
Var. lect. c. 2.

Mithridates Rex Asiæ & Ponti, cum adhuc infan-
tulus in cunis vagiret, cœlum mitissimè iratum ex-
pertus est; nam delapsum fulmen, fascias, quibus in-
volutus erat, exussit, nec eum tamen læsit, vestigium
dumtaxat ignis in fronte reliquit, quod facile occul-
taret coma. Cum jam vir esset, ad eò vicinam dor-
mienti fulmen cecidit, ut clausæ pharetræ sagittæ,
quæ proximè lectum pendebant, conflagrarent, rege
penitus intacto. In Antonini Pii & in Nervæ Impe-
ratorum nummis videre fulmen est in toro colloca-
tum. Sunt & alia numismata, quæ pro signo habent
aquilam insidentem fulmini, cui ramus oleæ imple-
xus. Quo symbolo Carolus V. & Maximilianus R. U.
Bethlemiticam specum ingredi, & fulmen in
toro sed gramineo positum inventes. *Deus olim ultio-
num Dominus, Deus ultionum liberè egit, & in peccantes
iracunda torfit fulmina, fulminisque jaculator humi-
li prorsus loco jacebat exarmatus: neminem ferit Infans
mitissimus.* In hunc Herodis quidem fulmen vibra-
tum est, sed casu afflatu. Herodianam sicam divinus
Puer evasit. Ille unus non est jugularus, quem furor
tot mille infantum jugulis ludens quæsierat.

Lips. epist.
centur. ep. 50
ad Ianum
Hauteman.

Elephantum in urbe Goâ fuisse memorant, qui an-
nuo illo & solempni furore correptus catenas abrupe-
rit & vincula. Fugientibus omnibus, servulû quem-
piam qui ulnis infantem dominicum gestabat, in
aedes properè irrupisse, oblitum sarcinæ quam depo-
suerat in illâ trepidatione ante aedes. Elephas adest.
Mortem omnes & obtritû pueri expectant. Ille con-

Probofide

trâ manu suâ leniter attollit; in humile lectum, quod
è regione aedium collocat, respectans curiosè, latif-
ne puer illic sine damno. Dein Furibundus cursum
suum exequitur. Id datum omnes interpretabantur
veteri beneficio; quia mulier earum ædium domina,
& infantis mater, elephantum transeunti sapius panem
aut fructus obtulerat.

Hic siste cursum brute homo, quicumque vel li-
bidinis vel aliorum vitiorum impetu in vitium raus.
Ad has cunas, ad hunc Infantem, cepti furoris tan-
tisper obliviscere. An parvulum hunc nosti? Bene-
factor tuus est. An lacrimando perges in illum lacri-
mare? Redemptor tuus est, qui non lacrymas solum,
sed & sanguinem pro te fulsus. Conditor tuus est,
qui te vel cœlo ad scribere, vel in gehennam ablegare
potest. An in Benefactorem, in Redemptorem, in
Conditorum tuum calcès elidere non defines? furio-
sum hunc cursum tuum non tistes, lacrymas & san-
guinem Christi conculcatum ibis? Haec tenus ista. Fue-
rimus tales; non amplius sumus. Iam meditemur san-
ctis moribus expugnamus. Sat datum est impio furo-
ri. In viâ se objicit divinus Infans. Si bellus non mi-
nus sapius, cœlestem parvulum verebimur, in po-
sterum vitam acturi castiorem.

Rex Macedo Alexander filiolium Darii victo jam
patre in brachia sublatum collo suo admovet. At puer
nihil conspectu tum primùm à se visi conterritus, sine
cervicem ejus avidè manibus est complexus. Motus
Rex tam amabili constantiâ pueri, & Hephætionem
suum intuitus, Quam vellem, inquit, Darius aliquid
ex hac indole hausisset. Cœlestis Puffio Bethlehemii
cujus delictis sunt esse cum filiis hominum, non
horum, & illisimorum etiam servulorum complexus;
quos ultro strictis invadit brachiis, & provocat ad
amandum. Quin ergo pro se quisque dixerit: Quam
velim aliquid divinâ indole hac hauriam! Amo te,
ô amor meus, ô dulcedo, ô vitâ mea! In amantissi-
mos complexus tuos me totum infundo. Cælum &
terra, & quæ cœlo terræque continentur, omnia non
cessant mihi dicere, ut amem te. Da mihi te, ô mi
amantissime IESU, meus à tuo pendet spiritu. Te
enim amo, & validius amare cepio. Bonum mihi longè
mihi optimum est, tibi uni adhærere. Hoc enim
scio, quia numquam non malè mihi est in meipso
extra te. Omnis copia quæ Deus meus non est, ege-
stas mihi est.

Apologum narrans Ælianus: Sachoræ Babylonio-
rum, inquit, prædixerunt Chaldæi, nasciturum Regi-
è filia nepotem, qui regnum esset adepturus avo.
Rex concepto metu filiam arctè jussit custodiri. Sed
laxatâ subinde custodia demum peperit filia. Custo-
des Regis iram veriti natum infantem ex arce præ-
cipitarunt. Fortè autem prætervolans Aquila, avis
acutissimi visus, illic lapsum cadentis subiens, infantem
exceptit dorso, & in hortum, non ad eò remotum
deportans, leniter deposuit. Hunc horti dominus in-
ventum, præsigni formâ pueri delectatus in filium
educavit & appellavit Tilgamum. Is postea in Ba-
bylonios regnum occupavit. Mutato nomine de te
fabula cantatur tyrannorum scelestissime Herodes.
Infantem Bethlehemii natum sceptro tuo insidiaturum
stultissimè verebaris. Regna daturus venit hic
Infans, non erepturus. *Et regnabit in domo Jacob in æter-
num, & regnû ejus non erit finis, & regnum ipsius omnibus do-
minabitur.* Hunc puerum quem gladio tuo destinasti,
non aquila, sed expedita in Ægyptum fuga subdu-
cet. Tu puerorum lanio atrocissimus hunc unum non
lædes; quem unum macello tuo promittebas. *Non est præ-
sipientia, non est prudentia, non est consilium contra Domi-
num.*

Fre-

Fremat & veluti læsus leo rugiat sæviatque Herodes; non refert: cælestem puerum cantantes Angeli defendunt, qui pro sui Principis salute excubant. In Trimalcionis viri opulenti domo, familia tota cantillare docta convivium omne cantibus permulcebat. Pœcentem portionem paratissimus puer cantando poculum præbebat: quiquis domesticorum aliquid rogarus erat, ut daret, non sine cantico dare solebat. Nascente Christo cælum omne lætis canticis exsonabat, *Gloria in altissimis Deo, & in terrâ pax hominibus bonæ voluntatis.* Nihil ad hoc melos cantantium avicularum musica, quam præci Persarum Reges in deliciis habebant. Cùm enim Rex in in publico se conspicui passus, thuribula argentea ministri ferebant totumque iter, per quod ferri destinârat, odoribus complebant. Auræ læticæ margaritis circumpendentibus recubabat. Distincta erant purpurâ & auro carbasâ quibus induebatur. Læticam sequebantur armati corporisque custodes. Inter quos à ramis pendebant aves, quas cantu feris rebus obstreperè docebant. Ipsa regia columnis fulciebatur auratis, quas totas vitis auro cælata percurrerat, aviùmque, quarum visu maximè gaudent, argenteæ effigies distinguebant. Siregium hæc luxum, si & nostrum cum Regis nostri stipulis & pannis conferamus, illud Zachariæ & Matthiæ pronuntiabimus: *Ecce Rex tuus venit tibi iustus & Salvator: ipse pauper & ascendens super asinum, & super pullum filium asinæ. Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, omni pompa & deliciis damnatis, & tu in omnem luxum effusus hoc unum operosè agis, ut submissam pauperatatem, quam Rex tuus unice amavit, foribus suis longissimè arceas? Sed cogita, quod Augustinus monet, quales nos facturus est de divitiis suis, quos divites fecit de paupertate suâ. Quia ergo Pater cognovit figmentum nostrum, quod fœnum lumus, & ad tempus florere possumus, misit nobis Verbum suum, & Verbum suum quod manet in æternum, fœno, quod non manet in æternum, fratrem fecit. Naturâ unigenitum, unicum natum de substantiâ suâ, fratrem adoptatis tot fratribus fecit. Noli mirari, quia particeps eris æternitatis illius, factus est ipse prior particeps fœni tui. Quod excelsum est à te, tibi non denegabit, qui quod humile erat ex te, suscepit.*

Dicat jam nobis pauper, iste, caput nostrum: pauper voluntate, loquatur pauperibus in necessitate, ne fortè ipse sit, & melius ipse agnoscat, & pelicanus in solitudine, & nycticorax in parietinis, & passer singularis in tecto. Christus ergo pelicanus nascendo, nycticorax moriendo, passer resurgendo. Hic in solitudine (in stabulo) velut solus: ibi in parietinis velut occisus ab eis qui stare non potuerunt in ædificio: demum vigilans & volans singularis in tecto, illic interpellat pro nobis. Sed Augustinum de ipso Christi nati lætissimo die non sine singulari gaudio loquentem audiamus.

§. XIX.

AVGVSTINVS.

Læteretur ergo omne mundi hujus exilium, exulet lætæculum pauldè antè captivum. Misit Deus Filium suum, qui naturam terreat, moriatur & vincat. Terruit namque Herodem natus, vicit diabolum innocens crucifixus. Cæla Domine sub pelle carnis animum virtutis, habitum majestatis paullisper occulta. Dege in utero Virginis, egredere & congregere ex tentorio sacræ Virginis. Aptâ pro me muscipulam, ubi totam liberas creaturam. Gaudeamus ergo, fratres, in commercio Dei & hominis, sponsi & sponsæ, Christi & Ecclesiæ, Salvatoris & Virginis, quæ dum desponsaretur fabro, cædi nupsit architecto. Veneremur Christum in præsepi, qui quadrifarium mundum replevit in fide. Adoremus panos infantæ, ex quibus facta sunt emplastra naturæ. Honorate pastores, qui primi mysterium ab Angelis di-

A dicerunt. Plaudamus cuncti cum cælestibus Angelis officiiisque divinis, & terræ pacem bonæ voluntatis hominibus nuntiemus. Date gloriam in excelsis Deo, redempti credite datam pacem esse captivis. Estote homines bonæ voluntatis, ut mereamini præmium libertatis.

§. XX.

AVCTOR.

Tamerlanus ille orbis terror Ægyptum jam depulatus, Damascus rursus obidione alterâ cinxit, & in tertium usque mensem acerrimè oppugnâvit, ac demum deficiente annonâ in suam potestatem redegit. Quam cùm victor ingrederetur, Mahometi Pontificem unâ cum sacrificulis obvium sibi que supplicem in templum abire jussit. Eodem mox ingens numerus civium triginta millia hominum velut in asylum confugerunt. Tamerlanes obsérato jam templo circum circa naaximam lignorum struem componi, accendi, & omnes templo clausos concrenari jussit, urbem deinde funditus evertit, & solo aquavit. Captæ urbis post se trophæum reliquit tres è cætorum calvariis turres non sine ingenio erectas.

Ab hac tyrannide Diocletianus non multum abluisset. Nam ipsâ Nascens Christi sacratissimâ nocte, quod Nicephorus narrat, in templo Nicomediæ supra viginti millia Christianorum convenerunt, Dominico Natali ex more celebrando. Hic Diocletianus Imperator tam frequentem populi Christiani coitionem, præclaram sibi occasionem ratus, templi fores obsérari, & circum circa toto ambitu ignem strui, sed & unâ grandi præconis voce proclamari jussit: Quisquis unâ cum templo conflagrare noller, foras prodiret, & ad proximam aram thûs Jovi adoleret. Qui hoc facere in animum induceret, nec unicus quidem è viginti millibus fuit. Unus omnium loco in hunc modum respondit: Omnes Christiani sanguinis sudus, Christum JESVM, verum Deum, Regem nostrum liberè profitemur, illi uni sacrificamus, paratissimi nos ipsos huic Domino in victimam offerre. Dixit, & continuè nimium quantum invalescens ignis, omnes unâ cum templo consumpsit. Ita eo die tot millia hominum cælo nata sunt, quo Dei Filius in terrâ nasci dignatus est. Transferunt isti felicissimè per ignem, in refrigerium educti duce infante.

Hoc ipso Nascens Christi anniversario die Cantuariensis Episcopus Augustinus à Gregorio Magno in Angliam missus, supra decem millia hominum sacro fonte lustravit.

Eugenæ virgini & martyri aquis & ignibus jam devictis Dominus JESVS in carcere se conspicuum dedit, & per aliquot dies jejunæ panem nivei candoris & inustatæ suavitatis porrexit cum dicto: *Sume cibum, Eugenia, cælo te recipiam, eo die quâ natus sum in terrâ.* Ita ipso Domini die natali missus piculator ferro virginem trucidavit, & ad cælum, prout sponsus promiserat, transfudit. Nimirum dies Nascens Christi, dies boni nuntii est, ut supra demonstratum, quo natus Rex liberalissimus in nos munificentissimisque fuit. Priori addo.

Christiana virgo cernens paratas sibi in tormentum cunas ferreas & illas quidem candentes atque ignitas, cruciatus suos generoso joco excipiens: In cunis, inquit, infantula, in cunis adulta. Deus olim in monte flammeo inter ignes cum Moysè loquebatur. Jam hic ipse Deus plorat in stabulo, pæne aquâ & igni interdicitus à mundo.

Huic Martyres septenos ad ignem subjungo. Anno salutis reparatæ quadragesimo octogesimo quarto Hunericus ab impietate notissimus rex Carthagine Liberatum sexque alijs illius socios athletas Christianos è carcere catenis oneratos educi jussit, in navigio ignibus parato

Ioannes Heroldus lib. 6. Belli sacri continuati. Africhomius in Theatro vetera sacra, p. 40. de tribu Manasse, mihi pag. 84.

Nicephorus lib. 7. hist. Eccles. c. 6. mihi p. 282. Baronii Martyrolog. die 25. Decembris.

Iac. Gaultierius ad ann. 600. mihi pag. 493.

Resurveyd. in vitis Patrum, lib. 2. mihi p. 348.

Zacharias Lippeloo die 17. Augusti.

Handwritten notes in the right margin, including "LXXIIII" and other markings.

parato concremandos. Ibant generosi pugiles tamquam non ad pugnam, sed ad triumphos evocati ibant, & per omnes quas transibant vias, latissimum illud junctis vocibus cantabant: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonae voluntatis.* Demum non flammis suarum virium oblitis, sed remis trucidati in victimas Deo ceciderunt.

Luc. cap. 2. v. 14.

Bern. ser. 7. de Epiphania Domini.

Tacitus lib. 24. Annal. mibi p. 340.

August. in Psal. 85. v. 1. pag. 385.

Eccles. 6. 10. v. 16.

Isa. cap. 9. v. 6.

De hoc Baron. tom. 2. Annal. Eccles. an. 137. num. 5. 6. 7.

Isa. cap. 19. v. 1.

Tres Israelis servatores: Moyses, Cyrus, & Christus. a Vide totam de hoc concionem Jacobi Suarez in 17a capita Apocalypses. b Hierodotus in eo, pag. 4. c Genua senatoria vestis. d Matt. cap. 11. v. 28.

Varron lib. 2. de re Rustica cap. 10.

Joan. de Linshoten Navig. Ind. cap. 39.

Quam verè dixit de Christo nato Bernardus: *Quando minorem se fecit in humanitate, tanto majorem se exhibuit in bonitate.* Nostrà se carne textit, ut diabolo ad invadendum se animos augetet. Ita Nero Christianos, ut avidius lace- rantur à canibus, ferarum pellibus jussit insui. Tacitus testatur. *Pereuntibus addita ludibria, ut ferarum tergis conlecti, laniatu canum interirent; aut crucibus affixi, aut flammandi: atque ubi defecisset dies, in usum nocturni luminis urerentur.* Hortos suos à spectaculo Nero obrulerat. Nimirum viridi venator veste virefcit, ut familiarem colorum minus horreat feræ: solem ipsam oculis fixis non aspiciamus nisi nube reclusum. Sol Christus ut humilis oculis possit aspicere humanitatis nube voluit velari. Eà de re Hipponeus Theologus hominem affaturus: *Pulchrum est, inquit, calum, sed pulchrior fabricator cali. Sed video calum, & illum non video. Oculos enim habes ad videndum calum, cor nondum habes ad videndum fabricatorem cali. Ideo venit de calo in terram, ut mihidet cor, quo videatur qui fecit calum & terram. Tu plane cum patientiâ salutem expecta.* Clamar Ecclesiastes. *Vae tibi terra, cujus Rex puer est. Nos Christo nato vertimus, & cantamus: Bene tibi terra, bene tibi caelum, bene nobis omnibus, quorum puer iste rex est. Plaudamus, & gratulemur omnes, quia parvulus natus est nobis, & filius datus est nobis; & factus est principatus super humerum ejus. Hic Princeps, iste Rex noster est, qui nascendo praesepium, moriendo patibulum suo corpore consecravit.*

Nihil agis, Hadriane Imperator, qui ut pauperinum Regis nostri praesepe sepelires, atque etia Christiana sacra locorum injuriâ extingueres, Adonidis fanum eodem loci erexisti. Nihil agis Hadriane. Hic Puer atque Rex noster, & Adonidem tuum & omnia inferorum monstra praecipitabit. *Ecce Dominus, praecinit Isaias, ascendet super nubem levem, & ingredietur Aegyptum, & commovebuntur simulacra à facie ejus, & cor Aegypti tabesceat in medio ejus.*

Tres Israelis numerantur Servatores, sed heu nimium quam dispares; Moyses, Cyrus, Christus. Ille in flumen depositus, iste feris projectus, hic ante feras expositus, & in viâ publicâ natus, ab omnibus adiri, salutari, aspici, contrectari facillimus. Nos alios saepe mores induimus fastu & tumore plenos. *b Plautianus, vir ingenui supercilio tumidissimus, cujus apud Severum Imperatorem maxima fuit auctoritas, in publicum progressus, latum clavum, c enslem, ceteraque imperatoria gestans, per anteaambulonem oculos occurrentium averti jussit, à nemine passus se aspici. Puer Hierotus, Rex noster mollissimos habet aditus, nec adit tantum, sed & tangi sustinet ab omnibus. Itid ipse ultro ad se omnes invitans, Venite, inquit, ad me omnes. d In viro principe virtus est nobilissima, adeundi facilitas, & benignitas audiendi. Quâ de re insigniter Latini Pacati & Drepani Panegyricus Theodosio Augusto Romæ dictus perorat.*

Dicuntur mulieres Illyricanae partus esse facillimi. Nam in Illyrico, Varrone teste, praegnantès saepe cum pariendi tempus est, ab opere non longè abeunt, ibique infantem tam facili nixu pariunt, ut non peperisse putet, sed invenisse. Ita in Indiâ Canariorum feminae sine omni obstetricum ope factum edunt sola. Nec enim ita pridem homo Europaeus, quod Indica navigatio me docet, per Canariæ villam ambulans, ob maximum sitis ardorem è proximâ casâ potum petiit. Hic sola mulier aliqua linteamine praecincta, in lignea pelvi recentem à partu infantem abluebat, quem Indicæ sicus fo-

lis impositum humi locavit, & unâ rogavit peregrinum hominem, tantisper expectaret, dum ipsa ferret aquam. Ita hæc puerpera doloris omnis & molestia à recenti partu secuta hoc unum satagebat, sibi alienæ gratificari. Apollonii Thyanæ mater, uti Philostratus narrat, in praeto florida correpta fomno, cygnorum circumstantium delinita cantu, spirante Favonio, demum sopore jam discusso sine obstetricis officio puerum teris firatlem edidit. Somnia, & fabulae. Virgo & mater divina non cygnis, sed cantantibus Angelis cincta sine obstetrice ac fordibus, sine omni dolore ac molestia Servatorem orbis edidit: *Virginitatis*, ut Bernardus loquitur, *primiceria, sine corruptione secunda, sine gravamine gravida, sine dolore puerpera. Sed & ascendit Bethlehem imminente jam partu, portans pretiosissimum illud depositum; portans onus leve, portans à quo portabatur. Sic & in partu novâ exultatione novam edidit prolem sola inter mulieres, à communimaledicto & dolore parturientium aliena.*

Aristonymus priscus Comicus, Suidâ teste, de sole Suidâ argente fabulam scripsit. Quam verè sol noster Bethlehemi alit in stabulo! quod Bernardus egregie profecutus, Porro ibi ait, *agnoscitur longitudo brevis, latitudo angusta, altitudo subdita, profunditas plana. Ibi agnoscitur lux non lucens Verbum infans, aqua sitiens, panis esuriens. Videas si attendis, potentiam regi, sapientiam instrui, virtutem sustentari. Deum denique lactantem, sed Angelos rescientem: vagientem, sed miseris consolantem. Videas, si attendas, tristitiam pavere fiduciam, salutem pati, vitam mori, fortitudinem infirmari. Sed quod non minus mirandum est, ipsa ibi cernitur tristitia letificans pavor confortans, passio salvans, mors vivificans, infirmitas roborans.*

S. XXI. AVGVSTINVS.

Laudem Domini loquetur os meum; Ejus Domini per quem facta sunt omnia, & qui factus est inter omnia. Qui est Patris revelator, Matris creator, Filius Dei de Patre sine matre, Filius hominis de matre sine patre. Magnus dies Angelorum, parvus in die hominum. Verbum Dei ante omnia tempora, Verbum caro opportuno tempore. Conditor solis, conditus sub sole. Cuncta secula ordinans de sinu Patris, hodiernum diem consecrans de utero matris. Ibi manens, hinc procedens. Effector caeli & terræ, sub caelo exertus in terrâ. Ineffabiliter sapiens, sapienter infans. Mundum implens, in praesepio jacens. Sidera regens, ubera lambens. Ita magnus in formâ Dei, brevis in formâ servi; ut nec istâ brevitate magnitudo illa minueretur, nec illâ magnitudine ista brevitatis premeretur. Neque enim quando membra humana suscepit, opera divina deseruit: nec attingere à fine usque ad finem fortiter & disponere omnia suaviter destitit. Quando infirmitate carnis indutus, virginalis utero receptus est, non inclusus, ut nec Angelis subtraheretur sapientia: cibis, & nos gustaremus quam suavis est Dominus. Proinde quia Virgo concepit & peperit filium, propter manifestam servi formam, puer natus est nobis. Quia verò Dei Verbum quod manet in æternum, caro factum est, ut habitaret in nobis, propter Dei formam latentem, sed manentem, sicut nuntiavit Gabriel: Vocamus nomen ejus Emma-nuel. Factus est enim homo, permanens Deus, ut & Filius hominis rectè vocetur, Nobiscum Deus: Non alter Deus, non alter homo, Exulter in credentibus mundus, quibus salvandis venit per quem factus est mundus. Conditor Mariæ, natus ex Mariâ, filius David, Dominus David, semen Abrahæ, qui est ante Abraham. Factor terræ factus in terrâ. Creator caeli creatus sub caelo. Ipse est dies quem fecit Dominus, & dies cordis nostri ipse est Domini. Ambulemus in lumine ejus, exultemus & jucundemur in eo.

5. XXII. AVCTOR.

Ter fecerat per Brabantiam vir religiosus: Dum autem solus praemisso in hospitium famulo viam conficit, puerulum, ut putabat, triennem frontis liberalissimae in nivibus haerentem & flentem invenit. Morus homo adeo indigna sorte tam teneri pueri, equo descendit, & quaesit, quid illic ageret solus, à quonam eò delatus? Cui puer haud aliter quàm solis lacrymis respondit. Viator iterum, Matremne, inquit, habes aut patrem? quã denique fortunã huc devenisti? Ad ea puer altius illacrymans, Heu me, ait, cur non plorem? Solus, egens, desertus ab omnibus inter altas nives haereo, nec est qui vel rogatus hospitium praebet. Peregrinator puerum complexus, ascensum cum illo moliebatur in equum. Sed puer è viri brachiis evanuit. Hic viri lamenta, lector, cogita. Ajunt eã nocte totã inter genitus & lacrymas hoc animum idem idem ingeminasse: Heu, puer mi amantissime, cur me deseruisti, cur ego te tam citò perdidisti?

Hic gavinum Rufinus Aquilejensis memorans: Zenon Abbas, inquit, cum in Scithi habitaret, nocte quadam ingressus iter errare cepit. Tribus diebus totidemque noctibus per amplissimam eremum huc illuc via ignarus incerto pede ferebatur. Ita demum extremã fatigatione semianimis concidit. Rebus omnibus desperatis puerulus manu panem gestans adstitit, & jacenti dixit: Surge, comede. At Zenon spectrum arbitratus, in preces sese erexit. Cui puer, Recte agis orando, inquit, sed jam surge & comede. At ille secundum ac tertium orans, denique surrexit & comedit. Seni jam refocillato puer iterum. Quantò, inquit, à tuo rugitio longius abisti, tantò amplius errasti; sed nunc me sequere. Mox ad suam se cellulam consistere advertens Zenon, puerum humanissimè invitavit ad ingressum, & veluti sequentem duceret, ivit pra. At puer subitò disparuit. Et quiescentem iste puer est, qui peregrinantium errores corrigit, qui esurientium famem reficit, qui hospitium rogat, & non imperat? quid iste puer est, nisi ille ipse, cui natiuitate non erat locus in divo orio.

Fuit è priscis Anachoretis, qui, Evagrio teste, eò paupertatis est redactus, ut nec panem nec pecuniam, nec aliam superfluum ullam, quàm solum haberet Evangelium. Ut tamen esset quod in pauperes erogaret, ipse omnium pauperimus, ipsum quoque vendidit Evangelium. Ne tamen id temere fecisse censeretur, illud memoria dignum in causam adferens. Ipsum etiam, inquit, verbum vendidi, quod jubet: *Vende omnia & da pauperibus*. Reverà Verbum aeternum vendidit seipsum, ut esset lytrum quo homines à Lucifero captivi redimerentur.

Asterius juvenis nobilissimus, sed molliter educatus, quod Theodoretus narrat, Julianum Sabam virum sanctissimum magnis precibus rogabat, dux sibi esset per longiorem illam solitudinem, quam lustrare cuperet. Monuit Julianus, viam esse admodum longam, & raram in eã aquam, vereri se ne viator inassuetus in itinere succumbat. Sed victus repetitis precibus senex ducem se praebuit. Uno alteròque, sed & tertio die feliciter progressus Asterius, demum agrè sequi, lassescere, harere, astitare, continuã siti arescere, denique deficere, & senem obsecrare sui vellet misereri. Cui senex, Hæc, inquit, praedicebam. Sed revertere dum licet. Ad ea Asterius. Nec solus viam scio, inquit, nec si sciam, viribus consumptis progredi possum; extinguitur siti. Misertus sui comitis homo divinus, & in genua procumbens, atque in preces effusus, calidis lacrymis rigavit solum. Adfuit oranti Deus, qui voluntatem timentium se facit, & deprecationem eorum exaudit. Precantis lacrymae eo ipso loco scaturiginem fontis dederunt. Fons autem, inquit Theo-

Tom. II.

A doretus, mansit usque in hodiernum diem.

Quid est, ô mi amantissime Jesu, caelestis parvule, quòd servi tui scaturire fontes sapius precatione ac lacrymis jusserunt, & tu tibi ipse dees fons omnium bonorum? Cur non ad tuas potiùs lacrymas extemporalis fons erupit? Nimirum hora tua nondum venerat, & in praesepi non virum Thaumaturgum, sed infantem pannis ligatum agere volebas, qui de famulis tuis in cenaculo jam vicinus morti praedicebas: Amen, amen dico vobis, *Ioan. e. 14. qui credit in me, opera qua ego facio, & ipse faciet, & majora horum faciet.*

Sed illud ipsum Christi Nascentis antrum nobilissimè ma illa Romana vidua Paula precibus & lacrymis frequentavit. De hac testatus Hieronymus. Inde, inquit, Bethlehem ingressa, & in specum Salvatoris introiens, postquam vidit sacrum Virginis divertorium & stabulum, in quo agnovit hos possessorem suum, & asinus praesepi Domini sui, ut illud impleteretur, quod in eodem propheta scriptum est: Beatus qui seminat super aquas, ubi bos & asinus calcant: me audiente jurabat, cernere se oculis fidei infantem pannis involutum, vagientem in praesepi Dominum, Magos adorantes, stellam fulgentem desuper, matrem Virginem, nutricium sedulum, pastores nocte venientes, ut viderent Verbum quod factum erat, & jam tunc Evangelista Joannis principium dedicarent: *In principio erat Verbum, & Verbum caro factum* *Ioan. cap. 1. est: parvulos interfectos, Herodem severientem, Joseph & Mariam fugientes in Aegyptum: mixtilque gaudio lacrymis loquebatur: Salve Bethlehem, domus panis, in qua natus est ille panis, qui de caelo descendit. Et ego misera atque peccatrix, digna sum iudicata deosculari praesepi, in quo Dominus parvulus vagiit? Stare in spelunca, in qua Virgo puerpera Dominum fudit infantem? Hæc requies mea, quia Domini patria est: hic habitabo, quoniam Salvator elegit eam. Paravi lucernam Christo meo. Anima mea illi vivet, & semen meum servio illi.*

Dies sanctificatus est Domino Deo nostro, inquit Esdras, nolite lugere, & nolite flere. Ite, comedite pingua, & bibite mulsum, & mitite partes his qui non preparaverunt, quia sanctus dies Domini est, & nolite contristari. Gaudium etenim Domini est fortitudo nostra. Videri possit minutum, quod addo, aliquid tamen admirationis habet, quia prorsus insolitum. Anno millesimo sexcentesimo undecimo, hoc ipso natali die Domini sancto avicula in templum divi Sebastiani, convolavit (quod ipse meis oculis spectavi) & organum sublime insidens natalitii odis pro viribus accinuit. Mansit eã in hoc templo ad primam Quadragesimæ Dominicam, quæ sacris Evangelii, Christi à diabolo tentati memoriam reficit. Sed hoc ipso die in idem templum accipiter & falco, nescio quo errore ab aucupio vicino fugitivi subvolarunt, & aviculam miscellam devorarunt in prædam. Liceat dicere: non aliã lege natus est Christus (quem supra cigelo debili aviculæ contulimus) quàm ut morti præda heret, à morte dilacerandus in cruce. Sed teter hic falco reddidit quam glaciit.

Rege Lacedæmonum Polydecte mortuo, vidua posthumo sætu gravaida nuntiavit defuncti conjugis fratris Lycurgo: Ut securus regnum absque competitore occuparet, suam à se prolem in utero necandam veneno. Lycurgus consilium sibi non displicere simulans, ne tamen ipsa sibi noceret, sætu quoque jubet parci, rationes non defuturas ad jam editam prolem extinguendam. Dicitis illa fidem habuit, & cum egregiũ masculum peperisset, Lycurgus eum in fenatam deferens, En, inquit, hic vester legitimus rex est, Lacedæmonii, non ego. Et unã cum dicto exrex purpurã quam indutus gerebat, puellum involvit. Joannes Baptista Christo fidelissimus, *Ioan. cap. 1. de Christo aperte, Medius, inquit, vestrum sterit, quem vos nescitis: imò medicis illorum jacuit, quem nescierunt.*

Alexandriæ * cum audisset populus pro concione dici: Pepe-

Ec 2

ci: Pepe-

Hieron. in vita Paulæ cap. 2. apud Rosveid. pag. 404. & 405. *Isa. cap. 1. v. 3. Idem e. 32. v. 20.*

Ioan. cap. 1. v. 1. & 14.

2. Esdras cap. 8. v. 9. & 10.

Ebersterga, oppidum est Bavariae.

*Ioan. cap. 1. v. 26. * Schultingius tom. 5. inquit. Eccl. e. 4.*